“PRİOR KREDİT BANK OLMAYAN KREDİT TƏŞKİLATI” AÇIQ SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun hazırlanmış Maliyyə Hesabatları və Müstəqil Auditorların Rəyi

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə

MÜNDƏRİCAT

Səhifə

31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ MALİYYƏ HESABATLARININ HAZIRLANMASI VƏ TƏSDİQ EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI RƏHBƏRLİYİN MƏSULİYYƏTİNİN BƏYANI 1

MÜSTƏQİL AUDİTORLARIN RƏYİ 2-3

31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ MALİYYƏ HESABATLARI:

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat 4

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat 5

Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat 6

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat 7-8

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər 9-56

31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ MALİYYƏ HESABATLARININ HAZIRLANMASI VƏ TƏSDİQ EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI RƏHBƏRLİYİN MƏSULİYYƏTİNİN BƏYANI

Verilmiş hesabat "Prior Kredit Bank olmayan Kredit Təşkilatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ("Cəmiyyət") maliyyə hesabatları ilə bağlı rəhbərliyin və müstəqil auditorların göstərilən məsuliyyətlərini fərqləndirmək məqsədi ilə hazırlanmışdır.

Rəhbərlik, 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Cəmiyyətin maliyyə vəziyyətini, həmin tarixdə başa çatmış il üzrə əməliyyat nəticələrini, kapitalda dəyişiklikləri və pul vəsaitlərinin hərəkətini əks etdirən maliyyə hesabatlarının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun şəkildə hazırlanması üçün məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik aşağıda göstərilənlər üzrə məsuliyyət daşıyır:

- Uyğun mühasibat prinsiplərinin seçilməsi və mütəmadi olaraq tətbiq edilməsi;
- Məntiqli və məqsədəuyğun təxminlərin və qərarların qəbul edilməsi;
- Maliyyə hesabatlarının MHBS-ə müvafiq hazırlanması və ya əgər hər hansı bir kənarlaşma varsa onun maliyyə hesabatlarında bəyan edilməsi və izahı; və
- Yaxın gələcəkdə Cəmiyyət işini normal şərtlər altında davam etdirdiyi halda, hesabat tarixinə maliyyə hesabatlarının fasiləsizlik prinsipi əsasında hazırlanması.

Rəhbərlik həmçinin aşağıdakı məsələlər üzrə məsuliyyət daşıyır:

- Cəmiyyət daxilində səmərəli və keyfiyyətli daxili nəzarət sisteminin işlənib hazırlanması, qurulması və möhkəmləndirilməsi;
- Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarının MHBS-ə uyğun olaraq düzgün hazırlanması və Cəmiyyətin maliyyə vəziyyətini istənilən zaman düzgün əks etdirən mühasibat sisteminin təşkil edilməsi;
- Yerli mühasibat sisteminin qanunvericilik və Azərbaycan Respublikasının mühasibat standartlarına uyğun olaraq təşkil edilməsi;
- Mümkün imkanlardan istifadə edərək Cəmiyyətin aktivlərinin mühafizə edilməsinin təşkil olunması; və
- Saxtakarlıq, yanlışlıq və digər qanunauyğunsuzluq hallarının müəyyən edilməsi və qarşısının alınması.

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə maliyyə hesabatları Cəmiyyətin İdarə Heyəti tərəfindən 15 may 2023-cü il tarixində dərc edilməsi üçün təsdiq edilmişdir.

İdarə Heyəti adından:

Kifayət Ağalarova
Baş direktor

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Zülfiyyə Cəfərova
Baş mühasib

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

bakertilly

City Point Baku, 9th floor
J. Mammadguluzadeh str., 102A
Baku, AZ1022, Azerbaijan

T: +994 (12) 404 7 666
F: +994 (12) 404 7 667

office@bakertilly.az
www.bakertilly.az

MÜSTƏQİL AUDİTORLARIN RƏYİ

"Prior Kredit Bank Olmayan Kredit Təşkilatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Səhmdarı, Müşahidə Şurası və Rəhbərliyinə:

Rəy

Biz "Prior Kredit Bank Olmayan Kredit Təşkilatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ("Cəmiyyət") 31 dekabr 2022-ci il tarixinə təqdim edilən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan, həmin tarixdə başa çatmış il üzrə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatdan, kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatdan və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatdan, habelə uçot siyasətinin əhəmiyyətli prinsiplərinin qısa təsviri də daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarına edilən qeydlərdən ibarət maliyyə hesabatlarının auditini aparmışıq.

Bizim rəyimizə əsasən, əlavə edilmiş maliyyə hesabatları Cəmiyyətin 31 dekabr 2022-ci il tarixinə olan maliyyə vəziyyətini, habelə göstərilən tarixdə başa çatmış il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (MHBS) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlərdə ədalətli şəkildə əks etdirir.

Rəy üçün Əsaslar

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına (BAS) uyğun olaraq aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyətlərimiz əlavə olaraq hesabatımızın "Maliyyə Hesabatlarının Auditi üzrə Auditorun Məsuliyyəti" bölməsində təsvir edilir. Biz maliyyə hesabatlarının auditinə aid olan etik normalar ilə Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının "Etika məcəlləsinin" (MBESŞ məcəlləsi) tələblərinə uyğun olaraq Cəmiyyətdən asılı deyilik və biz digər etik öhdəliklərimizi bu tələblərə, eləcə də MBESŞ məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Maliyyə Hesabatlarına görə Rəhbərliyin və İdarəetmə Səlahiyyəti Verilmiş Şəxslərin Məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS-ə uyğun olaraq hazırlanmasına və düzgün təqdim edilməsinə və rəhbərliyin fikrincə, fırıldaqçılıq və ya xətalar nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmadığı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına imkan verən zəruri daxili nəzarət sisteminin təşkilinə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarını hazırladıqda, rəhbərlik Cəmiyyəti ləğv etmək və ya işini dayandırmaq niyyətində olmadığı yaxud bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, Cəmiyyətin fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fasiləsiz fəaliyyətə aid olan məsələlər haqqında məlumatların açıqlanmasına və mühasibat uçotunun fasiləsiz fəaliyyət prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

İdarəetmə səlahiyyəti verilmiş şəxslər Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarının verilmə prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Baker Tilly Audit Azerbaijan CJSC trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

Maliyyə Hesabatlarının Auditi üzrə Auditorların Məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz maliyyə hesabatlarında bir tam kimi, fırıldaqçılıq və ya xətalar nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kafi əminlik əldə etmək və rəyimizi özündə əks etdirən auditor hesabatını dərc etməkdir. Kafi əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin bu səviyyədə olan əminlik də əhəmiyyətli təhriflərin mövcud olduğu hallarda, BAS-ə uyğun olaraq aparılmış auditin belə təhrifləri həmişə aşkarlayacağına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya xətalar nəticəsində yarana bilər və ayrılıqda yaxud məcmu olaraq, istifadəçilərin belə hazırlanmış maliyyə hesabatları əsasında qəbul etdikləri iqtisadi qərarlarına təsir etmə ehtimalı olduğu halda, əhəmiyyətli hesab edilir.

Audit zamanı biz BAS-in tələblərinə uyğun olaraq aparılan auditin bir hissəsi kimi peşəkar mühakimə tətbiq edir və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- Maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya xətalar nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edərək qiymətləndirir, bu risklərə cavab verən audit prosedurlarını layihələndirərək həyata keçirir və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib olan audit sübutları əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhrifləri aşkarlamamaq riski xətalar nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhrifləri aşkarlamamaq riskindən daha yüksəkdir, çünki fırıldaqçılıq, sözləşmə, saxtakarlıq, qərəzli hərəkətsizlik, həqiqətə uyğun olmayan məlumatlardan və ya daxili nəzarətin kobudcasına pozulmasından ibarət ola bilər;
- Cəmiyyətin daxili nəzarət sisteminin effektivliyi barədə rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun olan audit prosedurlarının işlənib hazırlanması üçün daxili nəzarət sistemi barədə anlayış əldə edirik;
- İstifadə edilmiş uçot siyasətinin uyğunluğunu və rəhbərlik tərəfindən həyata keçirilən uçot qiymətləndirmələrinin və əlaqəli məlumatların açıqlanmasının məqsədəuyğunluğunu qiymətləndiririk;
- Mühasibat uçotunun fasiləsizlik prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uyğunluğuna və əldə edilən audit sübutları əsasında Cəmiyyətin fəaliyyətini fasiləsiz davam etdirmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisə və ya şərtlərlə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığına dair nəticə çıxarırıq. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu haqqında nəticə çıxardığımız halda, auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməli və ya belə məlumatların açıqlanması kifayət olmadığı halda, rəyimizə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixinədək əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Bununla belə, gələcək hadisə və ya şərtlər Cəmiyyətin fasiləsiz fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər;
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin maliyyə hesabatlarında ədalətli şəkildə təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.

Biz digər məsələlərlə yanaşı auditin planlaşdırılmış həcmi və müddəti, habelə əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit apardığımız zaman daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar haqqında idarəetmə səlahiyyəti verilmiş şəxslərə məlumat veririk.

Baker Tilly Azerbaijan

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

"PRİOR KREDİT BANK OLMAYAN KREDİT TƏŞKİLATI" AÇIQ SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

MALİYYƏ VƏZİYYƏTİ HAQQINDA HESABAT
31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNƏ
(Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeydlər	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	20,269	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	3,165,572	2,344,544
Əmlak və avadanlıqlar üzrə avans ödənişləri	9	-	1,500
Əmlak və avadanlıqlar	10	104,827	125,516
Digər cari aktivlər		6,000	13,350
CƏMİ AKTİVLƏR		**3,296,668**	**2,574,411**
ÖHDƏLİKLƏR			
Borc alınmış vəsaitlər	11	1,111,585	57,913
İcarə öhdəliyi	12	27,291	24,929
Digər cari öhdəliklər	13	33,047	24,339
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR		**1,171,923**	**107,181**
KAPİTAL			
Ödənilmiş kapital	14	3,000,000	3,000,000
Yığılmış zərər		(875,255)	(532,770)
CƏMİ KAPİTAL		**2,124,745**	**2,467,230**
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		**3,296,668**	**2,574,411**

İdarə Heyəti adından:

Kifayət Ağalarova
Baş direktor

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Zülfiyyə Cəfərova
Baş mühasib

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

9-56-cı səhifələrdəki qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir.

MƏNFƏƏT VƏ YA ZƏRƏR VƏ DİGƏR MƏCMU GƏLİR HAQQINDA HESABAT
31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ
(Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeydlər	31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə	31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə
Faiz gəliri	15	570,838	186,168
Faiz xərci	15	(17,645)	(6,449)
Xalis faiz gəliri		**553,193**	**179,719**
Ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat		(254,060)	(33,047)
Dəyərsizləşmə xərci üzrə ehtiyat		(1,500)	-
Haqq və komissiya xərci	17	(14,967)	(20,439)
Digər gəlir		1,064	2,614
Ümumi və inzibati xərclər	18	(626,215)	(649,002)
Mənfəət vergisindən əvvəl zərər		**(342,485)**	**(520,155)**
Mənfəət vergisi mənfəəti/(xərci)	19	-	-
İl üzrə xalis zərər		**(342,485)**	**(520,155)**
İl üzrə cəmi məcmu zərər		**(342,485)**	**(520,155)**

İdarə Heyəti adından:

Kifayət Ağalarova
Baş direktor

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Zülfiyyə Cəfərova
Baş mühasib

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

9-56-cı səhifələrdəki qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir.

KAPİTALDA DƏYİŞİKLİKLƏR HAQQINDA HESABAT
31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ
(Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, min Azərbaycan manatı ilə)

	Ödənilmiş kapital	Yığılmış zərər	Cəmi kapital
1 yanvar 2021-ci il	**300,000**	**(12,615)**	**287,385**
Ödənilmiş kapitalda artım	2,700,000	-	2,700,000
İl üzrə xalis zərər	-	(520,155)	(520,155)
31 dekabr 2021-ci il	**3,000,000**	**(532,770)**	**2,467,230**
İl üzrə xalis zərər	-	(342,485)	(342,485)
31 dekabr 2022-ci il	**3,000,000**	**(875,255)**	**2,124,745**

İdarə Heyəti adından:

Kifayət Ağalarova
Baş direktor

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Zülfiyyə Cəfərova
Baş mühasib

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

9-56-cı səhifələrdəki qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir.

PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT
31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ
(Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeydlər	31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə	31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə
ƏMƏLİYYAT FƏALİYYƏTİNDƏN DAXİL OLAN PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ			
Mənfəət vergisindən əvvəl zərər		**(342,485)**	**(520,155)**
Nağdsız vəsaitlər üzrə düzəlişlər:			
Köhnəlmə və amortizasiya	10	35,877	19,020
Yığılmış faiz üzrə xalis dəyişiklik		2,538	188
Ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat		296,410	
Dəyərsizləşmə xərci üzrə ehtiyat		1,500	33,047
Əməliyyat aktivləri və öhdəliklərindəki dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə təmin olunan/(istifadə olunan) pul vəsaitlərinin hərəkəti		**(6,160)**	**(467,900)**
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklər:			
Müştərilərə verilmiş kreditlərdə dəyişiklik		(1,119,594)	(2,377,591)
Digər cari aktivlərdə dəyişiklik		7,350	(13,350)
Digər cari öhdəliklərdə dəyişiklik		8,708	24,339
Əməliyyat fəaliyyətindən təmin olunan xalis pul vəsaitləri		**(1,109,696)**	**(2,834,502)**
İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTİNDƏN DAXİL OLAN PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ			
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin satın alınması		-	(83,382)
İnvestisiya fəaliyyətlərində istifadə olunan xalis pul vəsaitləri		**-**	**(83,382)**
MALİYYƏ FƏALİYYƏTİNDƏN DAXİL OLAN PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ			
Borc alınmış vəsaitlər üzrə daxilolmalar	11	1,915,524	516,500
Borc alınmış vəsaitlərin qaytarılması	11	(862,234)	(458,775)
İcarə öhdəliklərinin qaytarılması	12	(12,826)	(5,993)
Ödənilmiş kapitalda artım		-	2,700,000

PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT
31 DEKABR 2022-Cİ İL TARİXİNDƏ BAŞA ÇATMIŞ İL ÜZRƏ (Davamı)
(Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeydlər	31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə	31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə
Maliyyə fəaliyyətində istifadə olunan xalis pul vəsaitləri		1,040,464	2,751,732
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis azalma		(69,232)	(166,152)
PUL VƏSAİTLƏRİ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİ, *ilin əvvəlinə*	7	89,501	255,653
PUL VƏSAİTLƏRİ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİ, *ilin sonuna*	7	20,269	89,501

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə Cəmiyyət tərəfindən ödənilmiş və alınmış faizlər müvafiq olaraq 13,873 AZN (2021-ci il: 4,110 AZN) və 568,682 AZN (2021-ci il: 175,168 AZN) təşkil etmişdir.

İdarə Heyəti adından:

Kifayət Ağalarova
Baş direktor

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Zülfiyyə Cəfərova
Baş mühasib

15 may 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

9-56-cı səhifələrdəki qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir.

1 GİRİŞ

Təşkilat və Əməliyyatlar

"Prior Kredit Bank Olmayan Kredit Təşkilatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ("Cəmiyyət") Azərbaycan Respublikasında təsis edilmişdir və Azərbaycan Respublikasında daimi olaraq fəaliyyət göstərir.

Cəmiyyət bank olmayan kredit təşkilatı kimi 4 may 2020-ci il tarixində 2006165031 (VÖEN) dövlət qeydiyyat nömrəsi ilə "Prior Kredit Bank Olmayan Kredit Təşkilatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti kimi yaradılmışdır.

Cəmiyyətin əsas fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasında mikro, kiçik və orta biznes nümayəndələrinə və fiziki şəxslərə kreditlər də daxil olmaqla maliyyə xidmətləri göstərməkdən ibarətdir. Cəmiyyətin fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən tənzimlənir və biznes funksiyaları bank olmayan kredit təşkilatının ARMB tərəfindən verilmiş məhdud bank əməliyyatları üçün lisenziyası əsasında həyata keçirilir. Cəmiyyətin hüquqi ünvanı: Ziya Bünyadov pr. 1965, Bakı AZ1029, Azərbaycan Respublikası.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Cəmiyyətin 5 filialı və 7 nümayəndəliyi (2021-ci il: 12 nümayəndəlik) olmuşdur. 2022-ci il ərzində Cəmiyyətin orta hesabla 66 işçisi olmuşdur (2021-ci il: 125 işçi).

Cəmiyyətin fəaliyyət mühiti

Cəmiyyətin fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilir. Cəmiyyət inkişaf etməkdə olan bazarın xüsusiyyətlərini əks etdirən Azərbaycanın iqtisadi və maliyyə bazarları ilə qarşılıqlı fəaliyyət göstərir. Hüquq, vergi və tənzimləyici strukturlar daimi inkişafdadır, bununla belə mütəmadi olaraq yeni şərhlərə, dəyişikliklərə məruz qalırlar, bu isə öz növbəsində digər hüquqi və maliyyə çətinlikləri ilə birlikdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müəssisələrin üzləşdiyi problemləri daha da gücləndirir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı həmçinin beynəlxalq enerji qiymətləri səviyyəsindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Xam neftin qiyməti ilin birinci yarısında təchizat ilə bağlı çətinliklər səbəbindən artmış, lakin ilin ikinci yarısından etibarən mümkün iqtisadi tənəzzüllə bağlı çətinliklər tələbi azaltdığından neft qiymətləri ümumilikdə azalmışdır. "Brent" markalı neftin spot qiyməti 2022-ci ildə 1 barel üçün orta hesabla 100 ABŞ dolları təşkil etmişdir. Yüksək neft qiymətləri ölkənin iqtisadi inkişafını dəstəkləmişdir.

2015-2016-cı illərdə Azərbaycan manatının dəyərdən düşməsi biznes mühitində ciddi qeyri-müəyyənliklərə səbəb olmuşdur. Bu səbəbdən hökumət son 5 ildə sabit məzənnəni qorumaq üçün bütün lazımi tədbirləri həyata keçirmişdir. Nəticədə, neftin dünya bazarındakı qeyri-sabit qiyməti yerli valyutaya təsir göstərməmiş, eləcə də biznes mühitində qeyri-müəyyənlik artmamışdır. COVID-19 koronavirus pandemiyası 2020-ci ildə müəssisələrə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir, lakin hökumətin uğurlu peyvənd kampaniyasından sonra müəssisələrin əksəriyyəti 2021-ci ildə və 2022-ci ilin birinci yarısında davamlı olaraq öz normal fəaliyyətinə qayıtmışdır. Qarabağ regionunda atəşkəs razılaşmasının davam etməsi biznes mühitinə də müsbət təsir göstərir, çünki investisiyaların cəlb edilməsi və işğaldan azad edilmiş ərazilərin inkişafı üçün hökumət tərəfindən həyata keçirilən bir sıra layihələr mövcuddur.

ÜDM 2022-ci ildə 2021-ci illə müqayisədə 4.6% artaraq 133.8 milyard AZN-ə (78.7 milyard ABŞ dolları) çatmışdır. Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına əsasən 2022-ci il ərzində Azərbaycan Respublikasının xarici ticarət dövriyyəsi təqribən 52.69 milyard ABŞ dollarına çatmışdır. Bu məbləğin 38.15 milyard ABŞ dolları ixrac olunan məhsulların, 14.54 milyard ABŞ dolları isə idxal olunan məhsulların payına düşmüşdür.

Beynəlxalq kredit reytinq agentlikləri mütəmadi olaraq Azərbaycan Respublikasının kredit reytinqini qiymətləndirirlər. "Fitch" və "S&P" Azərbaycan Respublikasının reytinqini "BB+" olaraq qiymətləndirmişdir. "Moody's Investors Service", ölkə üçün "Ba1" kredit reytinqini təyin etmişdir.

2 MALİYYƏ HESABATLARININ TƏRTİBATININ ƏSASLARI

Hazırkı maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq ilkin dəyər metoduna əsasən tərtib edilmişdir. Qeyd olunan maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasətləri aşağıda göstərilir.

Maliyyə hesabatlarının MHBS-ə uyğun olaraq hazırlanması bəzi əhəmiyyətli uçot təxminlərinin istifadəsini tələb edir. Bundan əlavə, Cəmiyyət uçot siyasətini tətbiq edərkən rəhbərlik öz mülahizələrini irəli sürməlidir. Daha yüksək mülahizə tələb edən və ya mürəkkəb olan sahələr, həmçinin maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün ehtimal və təxminlərin əhəmiyyətli olduğu sahələr 4 saylı Qeyddə açıqlanır.

Cəmiyyətin əməliyyat və təqdimat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan və Cəmiyyətlə bağlı baş verən əksər hadisələrin və vəziyyətlərin iqtisadi mahiyyətini əks etdirən Azərbaycan Manatıdır (AZN).

Manat (AZN) həmçinin bu maliyyə hesabatlarının məqsədləri üçün təqdimat valyutasıdır. Əks müddəa təsbit olunmadığı halda, AZN-lə ifadə edilən maliyyə məlumatları ən yaxın minliyə kimi yuvarlaqlaşdırılmışdır.

Fasiləsizlik prinsipi

Bu maliyyə hesabatları Cəmiyyətin fasiləsizlik prinsipi əsasında yaxın gələcəkdə işini normal şərtlər altında davam etdirəcəyini nəzərdə tutur.

Rəhbərlik hesab edir ki, Cəmiyyət yaxın gələcəkdə öz fəaliyyətini davam etdirəcək və Cəmiyyətin ləğvinə nə istək, nə də ehtiyac olacaq, eləcə də fəaliyyəti dayandırmaq və ya Azərbaycan Respublikasının qanunları və ya normativ aktları əsasında kreditorlardan qorunmaq üçün müdafiə axtarmaq üzrə nə niyyət, nə də zərurət mövcuddur. Buna görə, aktivlər və öhdəliklər adi fəaliyyət gedişində Cəmiyyətin aktivləri reallaşdırmaq və öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyətinə malik olması fərziyyəsi ilə hesabatlarda əks etdirilmişdir. Bəzi maliyyə hesabatları standartları rəhbərlik tərəfindən Cəmiyyətin fasiləsizlik prinsipinə dair dəyərləndirmənin aparılması üzrə konkret tələbləri və nəzərə alınmalı olan müəyyən məsələləri və fasiləsizlik prinsipi ilə əlaqədar bir sıra açıqlamaların hesabatlara daxil edilməsini əhatə edir.

Rəhbərliyin fasiləsizlik prinsipi üzrə ehtimalı qiymətləndirməsi, müəyyən bir müddətdə, mahiyyət etibarilə qeyri-müəyyən olan hadisələrin və ya şərtlərin gələcək inkişafı ilə əlaqədar subyektiv qərarların qəbul edilməsini nəzərdə tutur.

3 ƏSAS UÇOT SİYASƏTLƏRİ

Faiz

Effektiv faiz dərəcəsi

Faiz gəlirləri və xərcləri effektiv faiz üsulundan istifadə etməklə mənfəət və zərərdə tanınır. "Effektiv faiz dərəcəsi" maliyyə alətinin gözlənilən istifadə müddəti boyu gələcək ödənişləri və gəlirləri dəqiq olaraq:

- maliyyə aktivinin balans dəyəri; və ya
- maliyyə öhdəliyinin amortizasiya edilmiş dəyərinə diskontlaşdıran dərəcədir.

Satın alınmış və ya əldə edilmiş kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər istisna olmaqla, digər maliyyə alətləri üçün effektiv faiz dərəcəsini hesablayarkən Cəmiyyət gələcək pul vəsaitlərini, maliyyə alətlərinin bütün müqavilə şərtlərini nəzərə almaqla, kredit zərərlərini nəzərə almadan qiymətləndirir. Satın alınmış və ya əldə edilmiş kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri üçün kredit üzrə uyğunlaşdırılmış effektiv faiz dərəcəsi, ehtimal olunan kredit zərərləri daxil olmaqla, gözlənilən gələcək pul vəsaitləri nəzərə alınmaqla hesablanır.

Effektiv faiz dərəcəsinin hesablanmasına effektiv faiz dərəcəsinin ayrılmaz tərkib hissəsi olan əməliyyat xərcləri və ödənilmiş və ya alınmış haqlar və ya bəndlər daxildir. Əməliyyat xərclərinə maliyyə aktivi və ya maliyyə öhdəliyinin alınmasına və ya verilməsinə bilavasitə tətbiq edilə bilən məxsusi xərclər daxildir.

Amortizasiya edilmiş dəyər və ümumi balans dəyəri

Maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə öhdəliklərinin "amortizasiya edilmiş dəyəri" maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə öhdəliklərinin ilkin tanınması zamanı əsas məbləğ üzrə ödəmələri çıxmaqla, ilkin məbləğ və ödəniş müddətinin sonundakı məbləğ arasında hər hansı fərqin effektiv faiz üsulu ilə xalis amortizasiyanı daxil etməklə və ya çıxmaqla və (maliyyə aktivləri üçün) hər hansı ehtimal olunan kredit zərəri ehtiyatına uyğunlaşdırmaqla hesablanan məbləğdir.

Amortizasiya dəyərində hesablanan "maliyyə aktivinin ümumi qalıq dəyəri" maliyyə aktivinin hər hansı ehtimal olunan kredit zərəri ehtiyatına uyğunlaşdırılmazdan əvvəl amortizasiya edilmiş dəyəridir.

Faiz gəlirləri və faiz xərclərinin hesablanması

Maliyyə aktivi və ya maliyyə öhdəliyinin effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aktivi və ya maliyyə öhdəliyinin ilkin tanınması zamanı hesablanır. Faiz gəlirləri və ya xərclərinin hesablanması zamanı effektiv faiz dərəcəsi aktivin (aktiv kredit üzrə dəyərsizləşmədikdə) ümumi balans dəyərinə və ya öhdəliyin amortizasiya edilmiş dəyərinə tətbiq edilir.

İlkin tanınmadan sonra kredit üzrə dəyərsizləşən maliyyə aktivlərinin faiz gəlirləri isə effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin amortizasiya edilmiş dəyərinə tətbiq etməklə hesablanır. Aktiv artıq kredit üzrə dəyərli olduqda faiz gəlirləri yenə ümumi balans dəyərində hesablanır.

İlkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri üçün faiz gəliri aktivin amortizasiya edilmiş dəyərinə kredit üzrə düzəliş edilmiş effektiv faiz üsulunu tətbiq etməklə hesablanır. Faiz gəlirinin hesablanması hətta aktivin kredit riski azaldıqda belə yenidən ümumi balans dəyəri əsasında hesablanmır.

Təqdimat

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda təqdim olunan effektiv faiz üsulu ilə hesablanan faiz gəlirlərinə amortizasiya edilmiş dəyərdə hesablanan maliyyə aktivləri üzrə faizlər daxildir.

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda təqdim olunan faiz xərclərinə amortizasiya edilmiş dəyərdə hesablanan maliyyə öhdəlikləri daxildir.

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlirdə təqdim edilən digər faiz gəlirlərinə maliyyə icarələrinə xalis investisiyalar üzrə faiz gəlirləri daxildir.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Xarici valyutada olan əməliyyatlar ARMB-nin müvafiq hesabat dövrünün sonuna qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə uyğun olaraq Cəmiyyətin funksional valyutasına çevrilir.

Cəmiyyətin nəticələri və maliyyə vəziyyəti aşağıdakı kimi təqdimat valyutasına çevrilir:

a) Hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə aktiv və öhdəliklər müvafiq hesabat dövrünün sonunda bağlanan məzənnə ilə çevrilir;
b) Gəlir və xərclər orta valyuta məzənnələri ilə çevrilir (əgər bu orta qiymət əməliyyat tarixində qüvvədə olan məzənnələrin məcmu təsirinin ağlabatan yaxınlaşması deyilsə, bu halda gəlir və xərclər əməliyyatların aparıldığı tarixə çevrilir);
c) Kapitalın komponentləri tarixi məzənnə ilə çevrilir; və
d) Bütün yaranan məzənnə fərqləri digər məcmu gəlirdə tanınır.

Xarici əməliyyat üzərində nəzarət itirildikdə, fərqli təqdimat valyutasına çevrilmə ilə bağlı əvvəllər tanınmış məzənnə fərqləri xaricdən əldə edilən gəlir və ya zərərin bir hissəsi kimi digər məcmu gəlirdən ilin mənfəət və ya zərərinə yenidən təsnif edilir.

İl sonunda xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində Cəmiyyət tərəfindən istifadə olunan rəsmi valyuta məzənnələri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2022-ci il	**31 dekabr 2021-ci il**
AZN/1 ABŞ dolları	1.7000	1.7000
AZN/1 Avro	1.8114	1.9265

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitlərinə və onların ekvivalentlərinə ədalətli dəyərinin dəyişmə riski çox aşağı olan və Cəmiyyət tərəfindən qısamüddətli öhdəliklərin idarə olunmasında istifadə edilən əsginaslar və sikkə pullar, digər banklarda saxlanılan məhdudlaşdırılmamış qalıqlar və ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan yüksək likvidli maliyyə aktivləri daxildir. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri amortizasiya edilmiş dəyər əsasında əks olunur.

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları

Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyərdə və ya amortizasiya edilmiş dəyərlə qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktivi satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürərkən ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər, ən yaxşı olaraq, fəal bazarda alınıb-satıla bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında, davamlı olaraq, məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmdə həyata keçirildiyi bazardır.

Fəal bazarda alınıb-satılan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına hasili nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılanması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqelərin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

Diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti modelləri və ya yaxın vaxtlarda həyata keçirilən əməliyyatlara əsaslanan modellər və ya investisiya qoyulan şəxslərin maliyyə məlumatlarının nəzərə alınması kimi qiymətləndirmə üsulları xarici bazar qiymətləri haqqında məlumatın mövcud olmadığı bəzi maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün istifadə olunur. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstərildiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyən) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr aiddir, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edilə bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr aiddir, (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanmır (yəni qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmdə müşahidə oluna bilməyən ilkin məlumatlar tələb edilir). Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr hesabat dövrünün sonunda baş vermiş hesab edilir. 23 saylı Qeydə nəzər salın.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərc əməliyyat həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya edilmiş dəyər əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər hansı silinməni çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilmir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərinə daxil edilir.

Effektiv faiz dərəcəsi üsulu maliyyə alətinin qalıq dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması üsuludur. Effektiv faiz dərəcəsi təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər istisna olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərinə diskontlaşdıran dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Bu cür mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. İlkin dəyərin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması

Maliyyə aktivi və ya maliyyə öhdəliyi, ilk öncə, ədalətli dəyərdə, həmçinin əldə edilməsinə və buraxılmasına birbaşa aid olan mənfəət və ya zərər, əməliyyat xərcləri ilə ədalətli dəyərdə olmayan predmet üzrə ölçülür.

İlkin tanınma zamanı ədalətli dəyər, ən yaxşı olaraq, əməliyyat qiyməti ilə sübut edilir. İlkin tanınma zamanı yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda yaranan mənfəət və ya zərər qeydə alınır. Ədalətli dəyər eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər cari bazar əməliyyatlarının müşahidəsi və yaxud həmin bazarlardan əldə edilən məlumatlara əsaslanan qiymətləndirmə üsulu ilə sübut edilir.

Qanunvericilik və ya mövcud bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində alınıb-satılması nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri ("standart şərtlərlə həyata keçirilən" alış və satışlar) Cəmiyyətin maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar müəssisənin həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduqda tanınır.

Maliyyy alətlərinin təsnifatı

Maliyyə aktivi amortizasiya dəyərində, digər məcmu gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərdə ("DMGVƏD") ölçülmüş dəyərdə və ya mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərdə ("MZVƏD") təsnif edilir.

Maliyyə aktivi aşağıdakı şərtlərin hər ikisinə cavab verdikdə və MZVƏD kimi müəyyən edilmədikdə, amortizasiya olunmuş dəyərində ölçülür:

- aktiv müqavilə üzrə pul axınlarını toplamaq üçün aktivləri saxlamaq məqsədi daşıyan biznes modeli çərçivəsində saxlanılır; və
- maliyyə aktivinin müqavilə şərtləri müəyyənləşdirilmiş tarixlərdə ödənilməmiş əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faizin ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət olan pul axınlarına təkan verir.

Borc aləti aşağıdakı şərtlərin hər ikisini ödədikdə və MZVƏD kimi müəyyən edilmədikdə, DMGVƏD-də ölçülür:

- aktiv həm müqavilə üzrə pul axınlarının toplanması və həm də maliyyə aktivlərinin satılması məqsədi daşıyan biznes modeli çərçivəsində saxlanılır; və
- maliyyə aktivinin müqavilə şərtləri müəyyənləşdirilmiş tarixlərdə ödənilməmiş əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faizin ödənişlərindən ibarət olan pul axınlarına təkan verir.

Ticarət üçün nəzərdə tutulmayan kapital qoyuluşunun ilkin tanınması zamanı Cəmiyyət ədalətli dəyərdəki sonrakı dəyişiklikləri digər məcmu gəlirdə (DMG) təqdim etməyi seçə bilər. Bu seçim hər bir kapital qoyuluşu üçün ayrıca edilir.

Bütün digər maliyyə aktivləri MZVƏD-də ölçülmüş kimi təsnif edilir.

Bununla yanaşı, ilkin tanıma zamanı Cəmiyyət amortizasiya olunmuş dəyərində və ya DMGVƏD-də ölçülmə tələblərinə uyğun gələn maliyyə aktivini MZVƏD kimi təsnif edə bilər, o halda ki, bu, meydana çıxacaq uçot uyğunsuzluğunu aradan qaldırsın və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltsın.

Biznes modelinin qiymətləndirilməsi

Cəmiyyət maliyyə aktivinin saxlandığı biznes modelinin məqsədini qiymətləndirəcək, çünki bu, biznesin idarə olunması və məlumatların rəhbərliyə təqdim edilməsi üsulunu daha düzgün əks etdirir. Bu zaman aşağıdakı məlumatlar nəzərə alınır:

- portfel üçün müəyyən edilmiş siyasətlər və məqsədlər, həmin siyasətlərin praktikada tətbiqi, o cümlədən rəhbərliyin strategiyasının müqavilə üzrə faiz gəlirlərinin əldə edilməsinə, xüsusi faiz dərəcəsi profilinin saxlanmasına, maliyyə aktivlərinin müddətinin həmin aktivləri maliyyələşdirən öhdəliklərin müddətinə uyğunlaşdırılmasına və ya aktivlərin satışı vasitəsilə pul axınlarının realizasiyasına fokuslanıb-fokuslanmaması;
- portfelin göstəriciləri necə qiymətləndirilir və Cəmiyyətin rəhbərliyinə necə çatdırılır;
- biznes modelinin (və həmin biznes modeli çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) performansına təsir edən risklər və bu risklərin necə idarə olunması;
- biznesin menecerləri necə mükafatlandırılır – məsələn, mükafatlandırma idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərindən və ya toplanmış pul axınlarından asılıdırmı; və
- əvvəlki dövrlərdə satışların tezliyi, həcmi və müddəti, bu satışların səbəbləri və gələcək satış fəaliyyəti barədə gözləntilər. Bununla belə, satış fəaliyyəti barədə məlumat ayrıca deyil, maliyyə aktivlərinin idarə olunması üzrə Cəmiyyəti məqsədinə necə nail olunmasının və pul axınlarının necə realizasiya edilməsinin ümumi qiymətləndirilməsi çərçivəsində nəzərə alınır.

Müqavilə üzrə pul axınlarının yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişləri olub-olmamasının qiymətləndirilməsi

Bu qiymətləndirmənin məqsədləri üçün "əsas məbləğ" dedikdə, ilkin tanınma zamanı maliyyə alətinin ədalətli dəyəri nəzərdə tutulur. "Faiz" dedikdə, pulun zaman dəyəri, müəyyən dövr ərzində ödənilməmiş əsas məbləğlə bağlı kredit riski və digər əsas kredit riskləri və xərcləri (məs. likvidlik riski və inzibati xərclər), eləcə də mənfəət marjası üçün ödəniş nəzərdə tutulur.

Müqavilə üzrə pul axınlarının yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişləri olub-olmamasının qiymətləndirilməsində Cəmiyyət alətin müqavilə şərtlərini nəzərə alacaq. Bu qiymətləndirmə maliyyə aktivində həmin aktivin bu şərtə əməl etməməsi ilə nəticələnən, müqavilə üzrə pul axınlarının müddəti və ya məbləğini dəyişə bilən müqavilə şərtinin olub-olmamasını əhatə edəcək. Qiymətləndirmə zamanı Cəmiyyət aşağıdakıları nəzərə alacaq:

- pul axınlarının məbləği və müddətini dəyişəcək şərti hadisələr;
- kapitalın borca nisbətinin xüsusiyyətləri;
- vaxtından əvvəl ödəniş və müddətin uzadılma şərtləri;
- Cəmiyyətin iddiasını müəyyənləşdirilmiş aktivlərdən pul axınlarına məhdudlaşdıran şərtlər məs. reqressiz aktivlər; və
- pulun zaman dəyəri üzrə ödənişi dəyişən xüsusiyyətlər – məs. faiz dərəcələrinin mütəmadi olaraq yenilənməsi.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifatı

Maliyyə aktivləri, Cəmiyyətin maliyyə aktivlərini idarə etməsi üzrə biznes modelini dəyişməsindən sonrakı dövr istisna olmaqla, ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif edilmir. Yenidən təsnifləşdirmənin perspektiv təsiri var.

Maliyyə öhdəlikləri

Cəmiyyət öz maliyyə öhdəliklərini amortizasiya dəyərində qiymətləndirilən kimi təsnif edir.

Maliyyə öhdəlikləri ilkin tanınmadan sonra təkrar təsnif edilmir.

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivinin şərtləri dəyişərsə, Cəmiyyət dəyişmiş aktiv üzrə pul vəsaitlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib-dəyişmədiyini qiymətləndirir. Pul vəsaitlərində əhəmiyyətli fərqlər olduğu təqdirdə ("əhəmiyyətli modifikasiya") ilkin maliyyə aktivi üzrə pul vəsaitlərinə dair müqavilə üzrə hüquqların vaxtı keçmiş sayılır. Belə olan halda ilkin maliyyə aktivinin tanınması dayandırılır və yeni maliyyə aktivi müvafiq əməliyyat xərcləri daxil olmaqla ədalətli dəyərdə tanınır. Modifikasiya ilə əlaqədar daxil olan istənilən haqların uçotu aşağıdakı şəkildə aparılır:

- yeni aktivin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi zamanı nəzərə alınan haqlar və müvafiq əməliyyat xərclərinin ödəniş haqları aktivin ilkin qiymətləndirilməsinə daxil edilir; və
- digər haqlar tanınmanın dayandırılması üzrə gəlir və ya zərərin bir hissəsi kimi mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Mövcud maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri üzrə pul vəsaitlərində modifikasiya mövcud müqavilə şərtlərindən qaynaqlandığı təqdirdə modifikasiya sayılmır. Məsələn, kredit sövdələşməsi Cəmiyyətdən tələb etdiyi təqdirdə ARMB-nin əsas faiz dərəcələrindəki dəyişikliklərə görə Cəmiyyətin faiz dərəcələrinə tətbiq etdiyi modifikasiyalar.

Cəmiyyət modifikasiyanın əhəmiyyətli olub-olmadığına, yəni ilkin maliyyə aktivi və dəyişikliyə uğramış və ya yeri dəyişdirilmiş maliyyə aktivi üzrə pul vəsaitlərinin əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyinə dair kəmiyyət və keyfiyyət qiymətləndirməsi aparır. Cəmiyyət kəmiyyət və keyfiyyət amillərinə əsaslanaraq modifikasiyanın əhəmiyyətli olub-olmadığını növbəti ardıcıllıqda qiymətləndirir: keyfiyyət amilləri, kəmiyyət amilləri, keyfiyyət və kəmiyyət amillərinin birgə təsiri. Pul vəsaitləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyi təqdirdə ilkin maliyyə aktivi üzrə pul vəsaitlərinə dair müqavilə hüquqlarının vaxtı bitmiş sayılır. Bu qiymətləndirmə zamanı Cəmiyyət maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması təlimatını nümunə götürür.

Cəmiyyət aşağıdakı keyfiyyət amillərinə əsaslanaraq modifikasiyanın əhəmiyyətli olduğu qənaətinə gəlir:

- maliyyə aktivinin valyutasının dəyişməsi;
- maliyyə aktivinin şərtlərində əsas məbləğ və faiz ödəmələri meyarına uyğunsuzluqla nəticələnən dəyişiklik (məs., konvertasiya funksiyasının əlavə edilməsi).

Pul vəsaitləri borcalanın maliyyə çətinlikləri yaşadığı zaman modifikasiya edilərkən, adətən modifikasiyanın məqsədi şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənən yeni aktiv yaratmaq deyil, ilkin müqavilə şərtlərinin mümkün qədər bərpa edilməsidir. Cəmiyyət maliyyə aktivini pul vəsaitlərinin bağışlanması ilə nəticələnəcək şəkildə dəyişməyi planlaşdırdıqda ilk öncə aktiv qisminin modifikasiyadan əvvəl silinib-silinməyəcəyini nəzərə alır (borcların silinməsi siyasəti aşağıda təqdim edilmişdir). Bu yanaşma kəmiyyət qiymətləndirməsinə təsir göstərir və belə olan hallarda tanınmanın dayandırılması meyarlarının heç də həmişə nəzərə alınmadığını göstərir. Daha sonra Cəmiyyət modifikasiyanın əhəmiyyətli olub-olmadığına dair keyfiyyət qiymətləndirməsi aparır.

Amortizasiya edilmiş dəyərdə ölçülən maliyyə aktivinin modifikasiyası maliyyə aktivinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnmədikdə Cəmiyyət ilk öncə aktivin ilkin effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə maliyyə aktivinin ümumi balans dəyərini təkrar hesablayır və alınmış düzəlişi mənfəət və ya zərərdə modifikasiya üzrə gəlir və ya zərər kimi tanıyır. Üzən dərəcəli maliyyə aktivlərində modifikasiya üzrə gəlir və ya zərəri hesablamaq üçün istifadə edilən ilkin effektiv faiz dərəcəsinin modifikasiya anında mövcud bazar şərtlərini əks etdirməsi məqsədilə düzəlişlər edilir. Modifikasiyanın bir hissəsi olan istənilən ödənilmiş xərclər və haqlar və alınan haqlar modifikasiya edilmiş maliyyə aktivinin ümumi balans dəyərində əks etdirilir və modifikasiya edilmiş maliyyə aktivinin qalan müddəti boyu amortizasiya edilir.

Modifikasiya borcalanın maliyyə çətinlikləri ilə bağlı həyata keçirildiyi təqdirdə gəlir və ya zərər dəyərsizləşmə zərərləri ilə birlikdə təqdim edilir. Digər hallarda isə effektiv faiz üsulundan istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri kimi təqdim edilir.

Borcalanın kredit məbləğini vaxtından əvvəl əhəmiyyətli cərimə̈yə məruz qalmadan faizsiz ödəmək seçimi olduğu sabit dərəcəli kreditlər üçün Cəmiyyət faiz dərəcəsini üzən dərəcəli maliyyə alətləri üzrə təlimatdan çıxış edərək cari bazar dərəcəsinə uyğun dəyişir. Bu o deməkdir ki, effektiv faiz dərəcəsinə də gözləntilərə uyğun düzəlişlər edilir.

Maliyyə öhdəlikləri

Cəmiyyət maliyyə öhdəliyinin tanınmasını şərtləri dəyişdikdə və dəyişmiş öhdəlik üzrə pul vəsaitləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə dayandırır. Belə olan halda dəyişmiş şərtlər əsasında yeni maliyyə öhdəliyi ədalətli dəyərdə tanınır. Maliyyə öhdəliyinin balans dəyərindəki fərq ləğv edilir və yeni maliyyə öhdəliyi dəyişmiş şərtlərlə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Ödənilmiş kompensasiyaya ötürülmüş qeyri-maliyyə aktivləri (əgər varsa) və yeni dəyişdirilmiş maliyyə öhdəliyi daxil olmaqla öhdəliklər daxildir.

Cəmiyyət keyfiyyət amilləri, kəmiyyət amilləri və birlikdə keyfiyyət və kəmiyyət amillərini nəzərə alaraq modifikasiyanın əhəmiyyətli olub-olmamasının kəmiyyət və keyfiyyət qiymətləndirməsini aparır. Cəmiyyət aşağıdakı keyfiyyət amillərinə əsaslanaraq modifikasiyanın əhəmiyyətli olduğu qərarına gəlir:

- maliyyə öhdəliyinin valyutasının dəyişməsi;
- konvertasiya funksiyasının daxil edilməsi;
- maliyyə öhdəliyində subordinasiyanın dəyişməsi.

Yeni şərtlərə əsasən, alınmış haqlar çıxılmaqla ödənilmiş haqlar daxil və ilkin effektiv faiz dərəcəsinə əsasən diskontlaşdırılmaqla, diskontlaşdırılmış cari dəyər ilkin maliyyə öhdəliyi üzrə qalan pul vəsaitlərinin diskontlaşdırılmış cari dəyərindən ən azı 10 faiz fərqləndikdə kəmiyyət qiymətləndirməsinin şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir.

Maliyyə öhdəliyində modifikasiya tanınmanın dayandırılmasına səbəb olmadıqda öhdəliyin amortizasiya edilmiş dəyəri dəyişikliyə uğramış pul vəsaitlərinin ilkin effektiv faiz dərəcəsində diskontlaşdırılması və alınan gəlir və ya zərərin mənfəət və ya zərərdə tanınması ilə təkrar hesablanır. Üzən dərəcəli maliyyə öhdəlikləri üçün dəyişmiş gəlir və ya zərəri hesablamaq məqsədilə istifadə edilən ilkin effektiv faiz dərəcəsinə modifikasiya zamanı cari bazar şərtlərini əks etdirməsi üçün düzəlişlər edilir. Bununla bağlı yaranan hər hansı xərclər və ya haqlar öhdəliyin balans dəyərinə düzəliş kimi tanınır və alət üzərində effektiv faiz dərəcəsinin təkrar hesablanması yolu ilə dəyişikliyə uğramış maliyyə öhdəliyinin qalan müddəti üzrə amortizasiya edilir.

Ehtimal olunan kredit zərərləri

Cəmiyyət aşağıda qeyd olunmuş MZVƏD-də ölçülməyən maliyyə alətləri üzrə ehtimal olunan kredit zərərləri (EOKZ) üçün zərər ehtiyatlarını tanıyır:

- borc alətləri olan maliyyə aktivləri;
- icarə üzrə debitor borcları.

Cəmiyyət zərər ehtiyatlarını, aşağıda 12 aylıq EOKZ kimi hesablananlar istisna olmaqla, ömürlük EOKZ məbləğinə bərabər qiymətləndirir:

- hesabat tarixində kredit riski aşağı müəyyən edilən borc alətləri;
- ilkin tanınmadan sonra kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmayan digər maliyyə alətləri (bax: 20 saylı Qeyd).

12 aylıq EOKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti üzrə defolt hadisələri nəticəsində yaranan EOKZ-nin hissəsidir. 12 aylıq EOKZ tanınan maliyyə alətləri "1-ci mərhələ" maliyyə aləti adlandırılır.

Ömürlük EOKZ maliyyə alətinin gözlənilən müddəti ərzində mümkün bütün defolt hadisələrindən yaranan EOKZ-dir. Ömürlük EOKZ tanınan, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artan, lakin kredit üzrə dəyərsizləşməyən maliyyə alətləri "2-ci mərhələ"yə, kredit üzrə dəyərsizləşən maliyyə alətləri isə "3-cü mərhələ"yə aid edilir.

EOKZ-nin ölçülməsi

EOKZ kredit zərərlərinin ehtimal əsasında ölçülmüş qiymətləndirilməsidir və aşağıdakı kimi ölçülür:

- hesabat tarixində kredit üzrə dəyərsizləşməmiş maliyyə aktivləri: bütün gözlənilən əldə edilməmiş pul vəsaitlərinin cari dəyəri – yəni müqavilə əsasında müəssisəyə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə Cəmiyyətin əldə etməyi gözlədiyi pul vəsaitləri arasındakı fərq;
- hesabat tarixində kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri: ümumi balans dəyəri ilə hesablanmış gələcək pul axınları arasındakı fərq.

Kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri

Hər hesabat tarixində Cəmiyyət amortizasiya edilmiş dəyərdə hesablamış maliyyə aktivlərinin kredit üzrə dəyərsizləşib-dəyərsizləşmədiyini qiymətləndirir. Maliyyə aktivi onun gələcək pul axınlarına mənfi təsir göstərən bir və ya daha çox hadisə baş verdikdə "kredit üzrə dəyərsizləşir".

Maliyyə aktivinin kredit üzrə dəyərsizləşməsinin sübutlarına aşağıdakı müşahidə edilə bilən məlumatlar daxildir:

- borcalan Cəmiyyətə olan hər hansı kredit ödənişinin vaxtını 90 gündən çox gecikdirir;
- bank hesabından istifadədə məhdudiyyətlər və ya banklarda depozit və yatırımlar üzrə gecikmiş ödənişlər 7 gündən çox çəkir;
- borcalanın mühüm maliyyə çətinliyi ilə üzləşməsi;
- Cəmiyyətin əks təqdirdə nəzərdən keçirməyəcəyi şərtlərlə kredtin restrukturlaşdırılması.

Borcalanın maliyyə vəziyyətinin pisləşməsinə görə şərtləri yenidən razılaşdırılmış kredit, müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin ödənilməyəcəyi riskinin əhəmiyyətli dərəcədə azaldığı və dəyərsizləşmənin başqa əlamətlərinin olmadığı hallar istisna olmaqla, kredit üzrə dəyərsizləşmiş sayılır. Əlavə olaraq, ödənişi 90 gündən çox gecikdirilmiş pərakəndə kredit, kredit üzrə dəyərsizləşmiş sayılır.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ehtimal olunan kredit zərəri üçün ehtiyatın təqdimatı

Amortizasiya edilmiş dəyərdə ölçülən maliyyə aktivləri və maliyyə icarələrinə xalis investisiyaların ehtimal olunan kredit zərərləri üzrə ehtiyat maliyyə vəziyyət haqqında hesabatda aktivlərin ümumi balans dəyərindən çıxılma kimi təqdim olunur.

Borcların silinməsi

Kreditlər maliyyə aktivlərini tam və ya qismən bərpa etmək üçün əsaslı gözlənti olmadığı təqdirdə tam və ya qismən silinir. Bu adətən Cəmiyyət borcalanın silinməsi nəzərdə tutulan məbləği ödəmək üçün kifayət qədər pul vəsaiti yaradacaq aktivlərinin və ya gəlir mənbəyinin olmadığını müəyyən etdikdə baş verir. Bu qiymətləndirmə aktiv səviyyəsində həyata keçirilir.

Silinmiş məbləğlərin bərpası mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir hesabatında "ehtimal olunan kredit zərərləri"nə daxil edilir.

Silinmiş maliyyə aktivləri ödəniləcək məbləğlərin bərpası üzrə Cəmiyyət prosedurlarına əməl etmək məqsədilə hüquqi tədbirlərin predmeti olaraq qalır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri üzrə effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan haqq və komissiya gəlirləri və xərcləri effektiv faiz dərəcəsinə daxil edilir.

Digər haqq və komissiya xərcləri mənfəət və ya zərərdə müvafiq əməliyyat və xidmətlər göstərildiyi zaman əks olunur.

Əməliyyat icarələri çərçivəsində edilmiş ödənişlər icarə müqaviləsinin müddəti üzrə düz xətt prinsipi əsasında mənfəət və ya zərərdə əks olunur. Alınmış icarə mükafatları icarə müqaviləsinin müddəti üzrə ümumi icarə xərclərinin ayrılmaz hissəsi kimi əks olunur.

Müştərilərə verilmiş kreditlər

İlin sonuna olan maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda "Müştərilərə verilmiş kreditlər" bəndinə müştərilərə verilmiş amortizasiya edilmiş dəyərdə qiymətləndirilən kreditlər daxildir; onlar ilk olaraq məxsusi birbaşa əməliyyat xərcləri əlavə edilməklə ədalətli dəyərdə, daha sonra effektiv faiz üsulu ilə amortizasiya edilmiş dəyərdə qiymətləndirilir.

Əmlak və avadanlıqlar üzrə avans ödənişləri

Avans ödənişləri dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla ilkin dəyərlə qeydə alınır. Avans ödənişlə bağlı mal və ya xidmətlərin bir ildən sonra əldə edilməsi gözlənildikdə və ya avans ödəniş özü ilkin tanınma zamanı uzunmüddətli kimi təsnif ediləcək aktivə aid olduqda, avans ödəniş uzunmüddətli kimi təsnif edilir. Aktivlərin əldə edilməsi üzrə avans ödənişlər, Cəmiyyət aktiv üzərində nəzarəti əldə etdikdən sonra aktivin balans dəyərinə köçürülür və aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərələrin Cəmiyyətə daxil olacağı ehtimal edilir. Digər avans ödənişlər avans ödənişlərə aid mal və ya xidmətlər alındıqda mənfəət və zərər hesablarına silinir. Avans ödənişlə bağlı aktivlərin, malların və ya xidmətlərin alınmayacağına dair əlamət varsa, avans ödənişin balans dəyəri müvafiq olaraq silinir və müvafiq dəyərsizləşmə zərəri mənfəət və zərər hesablarında tanınır.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar hər hansı yığılmış amortizasiya və dəyərsizləşmə üzrə zərərlər çıxılmaqla, ilkin dəyərdə uçota alınır.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcudluğunu qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Əmlak və avadanlıqların balans dəyəri onların bərpa edilə bilən dəyərindən çox olduqda, bərpa edilə bilən məbləğədək silinir və fərq mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda dəyərsizləşmə zərəri kimi uçota alınır.

Əmlak və avadanlıqların silinməsi üzrə yaranmış gəlir və zərər onların qalıq məbləğinə münasibətdə müəyyən edilir və mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda gəlir/(zərər) kimi uçota alınır.

Təmir və istismar xərcləri baş verdiyi zaman mənfəət və zərər haqqında hesabatda uçota alınır.

Amortizasiya fərdi aktivlərin ehtimal olunan faydalı iqtisadi ömrü ərzində düz xətt əsasında hesablanır. Ehtimal olunan faydalı iqtisadi ömür, qalıq dəyər və amortizasiya metodu hər bir hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və təxminlərdə hər hansı dəyişikliyin təsiri aşağıdakı illik dərəcələrlə perspektiv əsasda nəzərə alınır:

Mebel və ofis avadanlıqları	20%
Kompüter avadanlığı	25%
İstifadə hüququ olan aktivlər	Müvafiq lizinq müqaviləsinin müddəti ərzində

Əmlak və avadanlıqlar hesabdan silindikdə və ya onların davamlı istifadəsi artıq iqtisadi mənfəət gətirmədikdə, belə aktivlərin tanınması dayandırılır. Əmlak və avadanlıq vasitələrinin satılaraq hesabdan silinməsi və ya istismardan çıxarılmasından irəli gələn hər hansı gəlir və ya zərər belə aktivlərin balans dəyəri ilə satışdan əldə olunmuş gəlirlər arasında fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və ya zərər hesabında tanınır.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərə proqram təminatı üzrə lisenziyalara və bu proqram təminatlarının istifadəyə uyğunlaşdırılmasına investisiya qoyuluşları aid edilir.

Ayrıca satın alınmış və müəyyən faydalı ömrü olan qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və ehtimal edilən dəyər azalmaları üzrə ehtiyatlar çıxılmaqla maliyyə vəziyyəti hesabatında tarixi dəyəri ilə tanınır. Amortizasiya qeyri-maddi aktivlərin təxmin edilən faydalı ömrü ərzində düz xətt metodu ilə hesablanır. Faydalı ömür təxminləri və amortizasiya metodları hər bir hesabat tarixində yenidən təhlil edilir və təxminlərdə olan dəyişikliklərin təsiri prospektiv olaraq tətbiq edilir. Ayrıca satın alınmış və qeyri-müəyyən faydalı ömrü olan qeyri-maddi aktivlər isə maya dəyərindən dəyərsizləşmə zərərlərinin məbləği çıxıldıqdan sonra alınan məbləğdə tanınır.

Qeyri-maddi aktivlərin tanınmasının dayandırılması. Qeyri-maddi aktivlərin tanınması silinmə və ya istifadə üzrə gələcək iqtisadi faydalar gözlənilmədiyi zaman dayandırılır. Qeyri-maddi aktiv üzrə xalis silinmə gəlirləri və aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi qeyri-maddi aktivin tanınmasının dayandırılmasından yaranan mənfəət və zərərlər, aktivin tanınması dayandırıldıqda mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Qudvildən başqa maddi və qeyri-maddi aktivlərin dəyərsizləşməsi. Hər bir hesabat dövrünün sonunda Cəmiyyət öz əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərini dəyərsizləşmə zərərlərinin baş verməsini təyin etmək məqsədi ilə təhlil edir. Əgər belə hal mövcud olarsa, bu tip aktiv üzrə əldə edilməsi mümkün olan məbləğ təyin edilir və dəyərsizləşmə zərərinin məbləği (əgər varsa) hesablanır. Fərdi aktiv üzrə əldə edilməsi mümkün olan məbləğin təyin edilməsi mümkün olmadıqda Cəmiyyət aktivin aid olduğu nağd pul əmələ gətirən biznes vahidinin bərpa oluna bilən dəyərini təhlil edir.

Qeyri-müəyyən faydalı ömürlü olan və istifadə üçün hələ münasib olmayan qeyri-maddi aktivlər, ən az ildə bir dəfə olmaqla və aktivin dəyərsizləşməsi ilə bağlı konkret hallar mövcud olduqda aktivin dəyərsizləşməsi ilə bağlı təhlil edilir.

Qeyri-maliyyə aktivləri

Dəyərsizləşmənin əlamətlərini aşkarlamaq məqsədi ilə hər hesabat tarixində, təxirə salınmış vergilərdən başqa digər qeyri-maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi aparılır. Qeyri-maliyyə aktivlərinin bərpa oluna bilən dəyəri satış xərcləri və istifadə dəyəri çıxılmaqla ədalətli dəyərin ən böyük qiymətidir. İstifadə dəyəri qiymətləndirilərkən, təxmin edilən gələcək pul vəsaitləri zaman dəyəri və aktivlə bağlı xüsusi risklərin cari bazar qiymətləndirmələrini əks etdirən vergidən əvvəlki diskont dərəcəsi əsasında cari dəyərinədək azaldılır. Digər aktivlərdən asılı olmadan gəlir gətirməyən aktiv üçün bərpa oluna bilən məbləğ həmin aktivin aid olduğu gəlir gətirən qrup üzrə müəyyənləşdirilir. Aktivin və ya gəlir gətirən qrupun balans dəyəri bərpa dəyərindən artıq olduqda dəyərsizləşmə üzrə zərərlər qeydə alınır.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə bütün zərərlər mənfəət və ya zərərdə əks olunur və yalnız bərpa dəyərinin müəyyənləşdirilməsi zamanı istifadə edilmiş ehtimallarda dəyişiklik baş verdiyi halda geri qaytarıla bilər. Dəyərsizləşmə üzrə zərər yalnız aktivin balans dəyəri həmin zərər uçota alınmadığı halda müəyyənləşdiriləcək balans dəyərindən (köhnəlmə və ya amortizasiya çıxılmaqla) artıq olmaması şərti ilə bərpa oluna bilər.

Ödənilmiş kapital

Nizamnamə kapitalı bütün səhmdarlar tərəfindən Cəmiyyətə nağd pul və ya aktiv şəklində qoyulmuş investisiyanın məbləğidir. Bu, bölüşdürülməmiş mənfəətlə birlikdə səhmdarların ümumi kapitalının əhəmiyyətli hissəsini təşkil edir. Cəmiyyət Səhmdarların Ümumi Yığıncağının təsdiqi ilə nizamnamə kapitalını artıra və ya azalda bilər.

Vergiqoyma

Mənfəət vergisi cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir. Mənfəət vergisi digər məcmu gəlirə və ya birbaşa kapitalda tanınan səhmdarlarla əməliyyatlara aid olduğu, bu halda isə digər məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalın tərkibində tanındığı hallar istisna olmaqla, mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Cari vergi

Cari vergi xərclərinə hesabat tarixində qüvvəyə minmiş və ya əhəmiyyətli dərəcədə qüvvəyə minmiş il üzrə vergilərə cəlb olunan gəlir üzrə gözlənilən ödənilməli vergilər və əvvəlki illər üçün ödənilməli vergilərdə hər hansı düzəlişlər daxildir.

Təxirə salınmış vergi

Təxirə salınmış vergi maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün istifadə olunan aktivlərin və öhdəliklərin balans dəyərləri ilə vergiqoyma məqsədləri üçün istifadə olunan məbləğləri arasında olan müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış vergi nə uçot, nə də vergilərə cəlb edilən mənfəətə və ya zərərə təsir göstərən əməliyyatda aktiv və ya öhdəliklərin ilkin tanınması üzrə müvəqqəti fərqlər üçün uçota alınmır.

Təxirə salınmış verginin müəyyənləşdirilməsi hesabat dövrünün sonuna Cəmiyyətin öz aktiv və öhdəliklərinin balans dəyərini bərpa etməyi gözlədiyi formaya əsaslanan vergi nəticələrini əks etdirir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş qanunlara uyğun olaraq, müvəqqəti fərqlərə onlar ləğv ediləcəyi zaman tətbiq ediləcək gözlənilən vergi dərəcələri əsasında müəyyən olunur.

Müvəqqəti fərqlərin, istifadə edilməmiş vergi itkilərinin və kreditlərin əvəzini ödəyə biləcək gələcək vergi tutula bilən gəlirlərin mövcud olacağı ehtimal olunduqda, təxirə salınmış vergi aktivi uçota alınır. Əlaqədar vergi gəlirinin reallaşdırılması ehtimal olunmadıqda, təxirə salınmış vergi aktivi azaldılır.

Borc götürülmüş vəsaitlər

Borc götürülmüş vəsaitlər ilkin olaraq, borc götürmə ilə bağlı emissiya xərcləri çıxılmaqla, alınan kompensasiyanın ədalətli dəyəri olan ilkin dəyərlə tanınır. İlkin tanınmadan sonra faiz gətirən borclar effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür. Amortizasiya olunmuş dəyər hər hansı emissiya xərcləri və hesablaşma üzrə hər hansı endirim və ya mükafat nəzərə alınmaqla hesablanır. Mənfəət və zərərlər öhdəliklərin tanınması dayandırıldıqda və ya dəyərsizləşdikdə, habelə amortizasiya prosesi zamanı mənfəət və zərər haqqında hesabatda tanınır.

İcarələr

Müqavilə bağlanarkən, Cəmiyyət müqavilənin icarə olduğunu və ya icarə elementləri ehtiva etdiyini qiymətləndirir. Bu hal, müqavilənin müəyyən bir ödəniş müqabilində müəyyən edilmiş aktivin təyin edilmiş bir müddət ərzində istifadəsinə nəzarət etmək hüququnun əldə edilməsi zamanı baş verir.

Cəmiyyət icarəçi qismində

Cəmiyyət qısa müddətli icarələr və aşağı dəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanıma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Cəmiyyət icarə ödənişlərini həyata keçirmək üçün icarə öhdəliklərini, eləcə də əsas aktivlərdən istifadə hüququ təmin edən istifadə hüquqlarını aktiv olaraq tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Cəmiyyət aktivlərdən istifadə hüququnu icarənin başlanğıc tarixində tanıyır (əsas aktivin istifadə üçün mövcud olduğu tarix). İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış amortizasiya və dəyərsizləşmə zərərləri çıxılmaqla maya dəyəri ilə ölçülür və icarə öhdəliklərinin yenidən ölçülməsi üçün tənzimlənir. İstifadə hüququ olan aktivlərin dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği və alınmış icarə təşviqləri çıxılmaqla başlama tarixinə qədər və ya daha əvvəl edilmiş icarə ödənişləri daxildir. İstifadə hüququ olan aktivlər icarə müddəti ərzində düz xətt əsasında amortizasiya olunur.

İcarəyə götürülmüş aktivin mülkiyyəti icarə müddətinin sonunda Cəmiyyətə keçirsə və ya dəyəri bir alış opsiyasının həyata keçirilməsini əks etdirirsə, amortizasiya aktivin təxmin edilən faydalı ömrü istifadə olunmaqla hesablanır. İstifadə hüququ olan aktivlər də dəyərsizləşməyə məruz qalır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanğıc tarixində Cəmiyyət, icarə müddəti ərzində həyata keçiriləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə, hər hansı alınacaq güzəştli icarə ödənişləri, indeksdən və ya dərəcədən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri çıxılmaqla qalıq dəyər zəmanəti ilə ödənilməsi ehtimal olunan məbləğlər daxil olmaqla sabit ödənişlər (maddi sabit ödənişlər daxil olmaqla) daxildir. İcarə ödənişlərinə, həmçinin Cəmiyyət tərəfindən həyata keçirilməsinə əsaslı olaraq müəyyən edilmiş satınalma opsionunun icra qiyməti və icarə müddəti Cəmiyyətin ləğv etmə seçimini həyata keçirdiyini əks etdirirsə, icarəyə xitam verildiyi hallarda tətbiq olunan cərimələrin ödənişləri də daxildir.

İndeksdən və dərəcədən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri, ödənişə səbəb olan hadisə və ya şərtin baş verdiyi dövrdə xərc olaraq (mal və material ehtiyatlarının istehsalı üçün çəkilmədiyi təqdirdə) tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarəyə aid olan konkret faiz dərəcəsinin təyin olunması mümkün olmadığı üçün Cəmiyyət icarə müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi tarixdə mövcud olan əlavə borcun cəlb edilməsi üzrə faiz dərəcəsindən istifadə edir. Müqavilənin qüvvəyə mindiyi tarixdən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizlərin artmasını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, icarə öhdəliklərinin balans dəyəri hər hansı bir modifikasiya və ya icarə müddətində, eləcə də icarə ödənişlərində hər hansı bir dəyişiklik olduqda (bu cür icarə ödənişlərini təyin etmək üçün istifadə olunan indeks və ya faiz dərəcəsindəki dəyişiklik nəticəsində gələcək ödənişlərdə dəyişikliklər) və ya əsas aktivin satın alınması üçün hər hansı bir seçimin qiymətləndirilməsi üzrə dəyişiklik olduğu təqdirdə, yenidən ölçülür.

Haqq və komissiya gəlirlərinin tanınması

Kreditin verilməsi üçün komissiyalar, əlaqəli birbaşa xərclərlə birlikdə təxirə salınır və kreditin effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır. Kredit öhdəliyinin müəyyən kredit razılaşmasına gətirib çıxaracağı ehtimal edildiyi hallarda, kredit öhdəliyi üzrə komissiyalar əlaqədar birbaşa xərclərlə birlikdə təxirə salınır və nəticədə kreditin dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır. Kredit öhdəliyinin müəyyən kredit razılaşmasına gətirib çıxaracağı ehtimalı az olduqda, kredit öhdəliyi üzrə komissiyalar kredit öhdəliyinin qalan müddəti ərzində mənfəət və ya zərərdə tanınır. Kredit öhdəliyinin müddəti kreditlə nəticələnmədən başa çatdıqda, kredit öhdəliyi üzrə komissiya müddəti başa çatdıqdan sonra mənfəət və ya zərərdə tanınır. Kreditlərə xidmət haqları xidmətlər göstərildikcə gəlir kimi tanınır. Bütün digər komissiyalar xidmətlər göstərildikdə tanınır.

Təqaüd və digər mükafatlar üzrə öhdəliklər

Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq, Cəmiyyət işçilərin əmək haqlarından təqaüd ayırmaları tutur və onları Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna köçürür. Bu cür ayırmaları hesablayarkən təqaüd sisteminin göstərişlərinə müvafiq olaraq işəgötürənlər tərəfindən cari ödənişlərin hesablanması zamanı işçi heyəti üzrə nəzərdə tutulan ümumi xərclərin müəyyən nisbəti götürülür. Belə xərclər müvafiq əmək haqlarının alındığı dövrlərə aid edilir. Təqaüdə çıxdıqda təqaüdlə bağlı bütün ödənişlər Dövlət Sosial Müdafiə Fondu tərəfindən yerinə yetirilir.

Cəmiyyət Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fondu tərəfindən nəzərdə tutulmuş təqaüd proqramından başqa hər hansı bir digər təqaüd proqramlarında iştirak etmir. Bundan əlavə, Cəmiyyətdə hesablanması tələb olunan pensiya müavinətləri və ya kompensasiya edilən digər mühüm müavinətlər mövcud deyildir.

Ehtiyatlar

Ehtiyatlar o zaman tanınır ki, Cəmiyyətin keçmiş hadisələr nəticəsində cari öhdəliyi (hüquqi və ya konstruktiv) olsun, Cəmiyyətdən öhdəliyi yerinə yetirməsi tələb oluna və öhdəliyin məbləği barədə etibarlı hesablama aparılması mümkün ola bilər.

Ehtiyatlar hesabat tarixində mövcud olan ən etibarlı sübuta, o cümlədən, cari öhdəliklə bağlı risklərə və qeyri-müəyyənliklərə əsaslanan cari öhdəliyi yerinə yetirmək üçün tələb olunan hesablanmış məsrəf ilə qiymətləndirilir. Ehtiyat hazırkı öhdəliyi yerinə yetirmək üçün təxmin edilən pul vəsaitlərinin hərəkətindən istifadə etməklə qiymətləndirildikdə, onun balans dəyəri həmin pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyəridir (burada pulun vaxt dəyərinin təsiri əhəmiyyətlidir).

4 UÇOT SİYASƏTİNİN TƏTBİQİ ZAMANI ƏHƏMİYYƏTLİ EHTİMALLAR VƏ MÜLAHİZƏLƏR

Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarının hazırlanması rəhbərlikdən hesabat tarixinə aktiv və öhdəliklərin hesabat məbləğlərinə və başa çatmış dövr ərzində hesabatı verilmiş gəlir və xərclərin məbləğinə təsir edən təxminlər və mülahizələr irəli sürməyi tələb edir. Rəhbərlik öz təxminlərini və mülahizələrini davamlı olaraq qiymətləndirir. Rəhbərlik öz təxminlərini və mülahizələrini tarixi təcrübəyə və şəraitdə ağlabatan hesab edilən müxtəlif digər amillərə əsaslandırır. Fərqli fərziyyələr və ya şərtlər altında faktiki nəticələr bu təxminlərdən fərqli ola bilər. Aşağıdakı təxminlər və mülahizələr Cəmiyyətin maliyyə vəziyyətinin təsviri üçün vacib hesab olunur.

Maliyyə hesabatlarında tanınan məbləğlərə ən əhəmiyyətli təsir göstərən mülahizələrə və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərə səbəb ola biləcək təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

EOKZ ehtiyatının ölçülməsi

EOKZ-nin ölçülməsi metodologiyanın, modelin və giriş məlumatlarının müəyyən edilməsini özündə birləşdirdən mühüm bir təxmindir. EOKZ ölçülməsi üzrə metodologiya 24 saylı Qeyddə açıqlanır. Aşağıdakı komponentlərin kredit zərəri ehtiyat üzrə əhəmiyyətli təsiri vardır: defoltun müəyyən edilməsi, KRƏA, defolt ehtimalı ("DE"), Defolt vəziyyətində riskə məruz qalma ("DVRMQ") və defolt zamanı yaranan zərər ("DZYZ"), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər modelləri.

Cəmiyyət müntəzəm olaraq ehtimal olunan kredit zərəri və faktiki zərər arasındakı fərqlərin azaldılması üçün model və giriş məlumatlarını yoxlayır və nəzərdən keçirir. Perspektiv məlumatlar da daxil olmaqla, EOKZ-nin ölçülməsi üzrə gələcəkyönümlü məlumatlar 20 saylı Qeyddə açıqlanır.

Kredit Riski üzrə Əhəmiyyətli Artım ("KRƏA")

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını müəyyənləşdirmək üçün Cəmiyyət, hesabat tarixinin sonunda maliyyə alətinin ömürlük müddəti ərzində baş verən defolt riskini ilk dəfə tanınma tarixində mövcud olan risk ilə müqayisə edir. Qiymətləndirmə hesabat dövrünün sonunda kredit riskinin müəyyən bir səviyyəsinə çatmağı deyil, kredit riskinin nisbi artımını nəzərə alır. Cəmiyyət müştəri portfelinin davranış aspektləri də daxil olmaqla bir sıra amilləri əhatə edən xüsusi səy göstərmədən və xərc çəkmədən mövcud olan bütün məqbul və dəstəklənən gələcək məlumatları nəzərə alır. Cəmiyyət kredit riskinin artması üzrə davranış göstəricilərini kredit alətləri üzrə gecikmələrin baş verməsindən öncə təyin etmiş və istər fərdi kredit aləti səviyyəsində, istərsə də alətin aid olduğu portfel səviyyəsində müvafiq sayılan gələcəklə bağlı məlumatları kredit riskinin dəyərləndirilməsi zamanı nəzərə almışdır. 20 saylı Qeydə nəzər salın.

İcarə öhdəliklərinin qiymətləndirilməsi və istifadə hüququ olan aktivlər

16 saylı MHBS-nin tətbiqi aktivlər və icarə öhdəliklərindən istifadə hüququna dair mülahizələr aparmağı tələb edir. İcarə müddətini təyin edərkən, Cəmiyyət yeniləmə seçimlərini həyata keçirmək üçün iqtisadi stimul yaradan bütün amilləri və halları (və ya ləğvetmə seçimlərini etməməyi) nəzərə alır. Müqavilənin icarə elementlərinə malik olub-olmadığını qiymətləndirmək də mühakimə tələb edir. İcarə öhdəliklərini hesablamaq məqsədilə istifadə olunan müvafiq diskont dərəcəsini müəyyənləşdirmək üçün təxminlərin edilməsi tələb olunur.

5 YENİ VƏ YA YENİDƏN İŞLƏNMİŞ STANDARTLARIN VƏ ONLARA DAİR ŞƏRHLƏRİN TƏTBİQİ

Cari ildə Cəmiyyət Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası (BMUSŞ) və BMUSŞ-nin Beynəlxalq Maliyyə Hesabatlarının Şərhləri Komitəsi (BMHŞK) tərəfindən qəbul edilmiş, Cəmiyyətin fəaliyyəti üçün münasib olan və 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış hesabat dövrünə şamil olunan bütün yeni və yenidən işlənilmiş standartları və onlara dair şərhləri qəbul etmişdir.

Maliyyə Uçotunun Konseptual Əsaslarına İstinad – 3 saylı MHBS-ə edilmiş Düzəliş – 2020-ci ilin may ayında BMUSŞ tərəfindən "Müəssisələrin birləşməsi" adlı 3 saylı MHBS-ə düzəliş dərc edilmişdir. Düzəliş 2018-ci ilin mart ayında dərc edilmiş "Maliyyə Hesabatlılığının Konseptual Əsasları"na istinad ilə birlikdə, bu düzəlişin tələblərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmədən, 1989-cu ildə dərc edilmiş "Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdimatın Əsasları"na edilən istinadın əvəz olunmasını nəzərdə tutur. Şura eyni zamanda, 37 saylı BMUS və ya "Təminatlar" adlı 21 saylı BMHŞK çərçivəsində, ayrı olaraq yaranırsa, borclar və şərti öhdəliklər üçün yaranan potensial "2 gün" mənfəət və ya zərərlərindən yayınmaq üçün 3 saylı MHBS-nin tanınma prinsipinə istisna da əlavə etmişdir. Eyni zamanda, Şura "Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdim Olunması Əsasları"na istinadın əvəz edilməsindən təsirlənməyəcək şərti aktivlər üçün 3 saylı MHBS-in mövcud təlimatına dair izahlar verməyi qərarlaşdırmışdır.

Əmlak, Tikili və Avadanlıqlar: Nəzərdə tutulan İstifadədən əvvəl Daxilolmalar – 16 saylı BMUS-ə edilən düzəlişlər. 2020-ci ilin may ayında, BMUSŞ müəssisələrin əmlak, tikili və avadanlıqların dəyərindən, rəhbərliyin nəzərdə tutduğu qaydada fəaliyyət göstərə bilməsi üçün həmin aktivləri lazımi yerə və şəraitə çatdırarkən istehsal olunan aktivlərin satışından əldə olunan gəlirləri çıxmağı qadağan edən "Əmlak, Tikili və Avadanlıqlar – Nəzərdə tutulan İstifadədən əvvəl Daxilolmalar" düzəlişini dərc etmişdir. Bunun əvəzinə, müəssisə bu cür aktivlərin satışından əldə olunan gəlirləri və bu aktivlərin istehsal xərclərini mənfəət və zərər hesabında tanıyır.

Ağır Şərtli Müqavilələr – Müqavilənin Yerinə Yetirilməsinə dair Xərclər – 37 saylı BMUS-ə edilən düzəlişlər. 2020-ci ilin may ayında, BMUSŞ, 37 saylı BMUS-ə müqavilənin ağır şərtli və ya zərər yaradan olduğunu qiymətləndirərkən müəssisənin hansı xərcləri nəzərə alması barədə düzəlişlər etmişdir. Düzəlişlər "birbaşa əlaqəli xərc yanaşması"nı tətbiq edir. Mal və ya xidmətləri təmin etmək üçün birbaşa müqaviləyə aid olan xərclərə həm artan xərclər, həm də müqavilə fəaliyyətləri ilə birbaşa əlaqəli xərclərin bölüşdürülməsi daxildir. Ümumi və inzibati xərclər birbaşa müqavilə ilə əlaqəli deyil və müqavilə üzrə qarşı tərəf üçün açıq şəkildə ödənilməli olmadıqca istisna olunur.

"Beynəlxalq Maliyyə Hesabatlılığı Standartlarının İlk dəfə Tətbiqi" adlı 1 saylı MHBS – ilkin tətbiq edən törəmə olaraq. BMUSŞ 2018-2020-ci il üzrə illik təkmilləşdirmələr çərçivəsində "Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının ilk dəfə qəbul edilməsi" adlı 1 saylı MHBS-də dəyişiklik etmişdir. Dəyişiklik ana müəssisənin MHBS-yə keçid tarixinə əsasən, ana müəssisə tərəfindən bildirilən məbləğlərdən istifadə etməklə, məcmu çevirmələr üzrə fərqlərini ölçmək üçün 1 saylı MHBS-nin D16 (a) bəndini tətbiq etməyi seçən bir törəmə müəssisəyə icazə verir. Bu düzəliş 1 saylı MHBS-nin D16 (a) bəndini tətbiq etməyi seçən bir asılı və ya birgə müəssisəyə də tətbiq edilir.

"Maliyyə Alətləri" adlı 9 saylı MHBS – Maliyyə öhdəliklərinin silinməsi üzrə "10 faiz" dəyərində test üzrə iştirak haqqı. MHBS standartları prosesinə 2018-2020-ci illərdə illik təkmilləşdirmələrin bir hissəsi olaraq, BMUSŞ 9 saylı MHBS-ə düzəliş etmişdir. Düzəliş bir müəssisənin yeni və ya dəyişdirilmiş maliyyə öhdəliyinin şərtlərinin ilkin maliyyə öhdəliyinin şərtlərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olub-olmadığını qiymətləndirərkən əlavə etdiyi haqları aydınlaşdırır. Bu rüsumlara yalnız borcalan və ya borcverən tərəfindən başqasının adından ödədiyi və ya aldığı haqlar daxil olmaqla borcalanla borc verən arasında ödənilən və ya alınan ödənişlər daxildir. Müəssisə düzəlişi müəssisənin ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya ondan sonra dəyişdirilmiş və ya mübadilə edilmiş maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edir.

"Kənd Təsərrüfatı" adlı 41 saylı BMUS – Ədalətli dəyər ölçmələrində vergi. MHBS standartları prosesinə 2018-2020-ci illərdə illik təkmilləşdirmələrin bir hissəsi olaraq, BMUSŞ "Kənd Təsərrüfatı Standartı" adlı 41 saylı BMUS-ə dəyişiklik etmişdir. Dəyişiklik 41 saylı BMUS-in 22-ci bəndində müəssisələrin, 41 saylı BMUS çərçivəsində aktivlərin ədalətli dəyərini ölçərkən vergitutma üçün pul axınlarını istisna etməsi tələbini aradan qaldırır.

Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, yeni standartların Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərəcəyi gözlənilmir.

6 DƏRC OLUNMUŞ, LAKİN HAZIRDA QƏBUL OLUNMAMIŞ STANDARTLAR VƏ ŞƏRHLƏR

Hazırkı xüsusi məqsədli maliyyə hesabatlarının təsdiq edilməsi tarixində Cəmiyyət tərəfindən, qüvvəyə minən tarixdən əvvəl qəbul edilmiş standart və şərhlərdən əlavə, aşağıda göstərilən standart və şərhlər dərc edilmiş, lakin qüvvəyə minməmişdir. Cəmiyyət hazırkı yeni və düzəliş edilmiş standartları və şərhləri (əgər varsa) qüvvəyə mindikdən sonra qəbul etmək niyyətindədir.

"Sığorta müqavilələri" adlı 17 saylı MHBS 2017-ci ilin may ayında dərc olunmuşdur və "Sığorta müqavilələri" adlı 4 saylı MHBS-i əvəz edir. Yeni standart sığorta müqavilələrinin tanınması, ölçülməsi, təqdim edilməsi və açıqlanması prinsiplərini müəyyən edir. Müəssisə buraxdığı təkrarsığorta müqavilələri də daxil olmaqla sığorta müqavilələrinə; əlində olan təkrarsığorta müqavilələrinə; imtiyazlı iştirak xüsusiyyətləri ilə buraxdığı investisiya müqavilələrinə; müəssisənin bağladığı sığorta müqavilərinə "Sığorta müqavilələri" adlı 17 saylı MHBS-i tətbiq etməlidir.

17 saylı MHBS, 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya ondan sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvədədir. "Müştərilərlə Müqavilələrdən Əldə Edilən Gəlir" adlı 15 saylı MHBS və "Maliyyə Alətləri" adlı 9 saylı MHBS standartları ilə birlikdə tətbiq olunduqda erkən tətbiqinə icazə verilir. Bu standart Cəmiyyətə şamil edilmir.

Uçot Siyasətinin Açıqlanması – 1 saylı BMUS və 2 saylı MHBS Metodik Sənədi - 2021-ci ilin fevral ayında BMUSŞ 1 saylı BMUS və "Əhəmiyyətlilik haqqında mühakimələrin yürüdülməsi" adlı 2 saylı MHBS Metodik Sənədə düzəlişlər etmişdir. Bu düzəlişlər müəssisələrə uçot siyasəti haqqında açıqlamalar edərkən əhəmiyyətliliklə bağlı mühakimələrin tətbiq edilməsinə kömək edilməsi məqsədilə təlimat və nümunələri təqdim edir. Düzəlişlər müəssisələr üçün "əhəmiyyətli" uçot siyasətləri haqqında məlumatın açıqlanması tələbini onların "əhəmiyyətli" uçot siyasətinin açıqlanması tələbi ilə əvəz etməklə və mühasibat uçotu siyasəti ilə bağlı açıqlamalar barədə qərar qəbul edərkən müəssisələrin uçot siyasəti haqqında daha faydalı məlumatı açıqlamaqda kömək etmək məqsədi daşıyır.

1 saylı BMUS-ə edilən düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün tətbiq edilir və düzəlişlərin daha erkən tətbiqinə icazə verilir. 2 saylı Metodik Sənədə edilən düzəlişlər əhəmiyyətlilik anlayışının mühasibat uçotu siyasəti məlumatlarına tətbiqi ilə bağlı məcburi olmayan təlimatları ehtiva etdiyi üçün, bu düzəlişlər üçün qüvvəyə minmə tarixinə ehtiyac yoxdur.

Uçot təxminlərinin müəyyən edilməsi – 8 saylı BMUS-ə edilən Düzəlişlər – 2021-ci ilin fevral ayında BMUSŞ "uçot təxminləri" anlayışını təqdim edən 8 saylı BMUS-ə düzəlişi dərc etmişdir. Düzəlişlər müəssisələrin uçot siyasətindəki dəyişiklikləri uçot təxminlərindəki dəyişikliklərdən necə fərqləndirməli olduğunu və xətaların aradan götürülməsini izah edir. Həmçinin, bu düzəlişlər mühasibat uçotu təxminlərini hazırlamaq üçün müəssisələrin ölçmə üsullarından və giriş məlumatlarından necə istifadə etdiyini aydınlaşdırır.

Düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və həmin dövrün başlanğıcında və ya ondan sonra baş verəcək uçot siyasəti və uçot təxminlərindəki dəyişikliklərə tətbiq edilir. Bu tip faktlar açıqlanarsa, düzəlişlərin erkən tətbiqinə icazə verilir.

Eyni əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərə aid təxirə salınmış vergilər – 12 saylı BMUS-ə edilən Düzəlişlər - 2021-ci ilin may ayında Şura 12 saylı BMUS-ə uyğun olaraq ilkin tanınma istisnasının əhatə dairəsini azaldan 12 saylı BMUS-ə düzəlişlər etdi, beləliklə, o, vergi bazasını artıran və azaldan bərabər məbləğdə müvəqqəti fərqlərə səbəb olan əməliyyatlara artıq tətbiq edilmir.

Düzəlişlər təqdim edilən ən erkən müqayisəli dövrün əvvəlində və ya ondan sonra baş verən əməliyyatlara tətbiq edilməlidir. Bundan əlavə, təqdim olunan ən erkən müqayisəli dövrün əvvəlində icarə və istismardan çıxarma öhdəlikləri ilə bağlı bütün gəlirdən çıxılan və vergiyə cəlb olunan müvəqqəti fərqlər üçün təxirə salınmış vergi aktivi (kifayət qədər vergi tutulan mənfəətin olması şərtilə) və təxirə salınmış vergi öhdəliyi də tanınmalıdır.

BMUSŞ, satış kimi uçota alınması nəzərdə tutulan 15 saylı MHBS-in tələblərinə cavab verən satış və geri icarə əməliyyatlarını sonradan satıcı-icarədarın necə ölçməsini aydınlaşdırmaq üçün **"Satış və Geri İcarə üzrə İcarə Öhdəliyi"ni (16 saylı MHBS-ə edilən Düzəlişlər) düzəlişlərlə birgə dərc etmişdir. Satış və Geri İcarə üzrə İcarə Öhdəliyi (16 saylı MHBS-ə edilən Düzəlişlər)** satıcı-icarədardan istifadə hüququnu özündə saxlayan hər hansı gəlir və ya zərər məbləğini tanımamaq üçün geri icarədən irəli gələn icarə öhdəliyini sonradan ölçməsini tələb edir. Yeni tələblər satıcı-icarədarı icarənin qismən və ya tam xitam verilməsi ilə bağlı hər hansı gəlir və ya zərəri mənfəət və ya zərərdə tanınmasını qadağa etmir. Düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Düzəlişlərin daha erkən tətbiqinə icazə verilir.

Müəssisənin hesabat dövründən sonra on iki ay ərzində riayət etməli olduğu şərtlərin, öhdəliklərin təsnifatına təsirini müəyyən etmək üçün 2022-ci ilin oktyabr ayında BMUSŞ **"Kovenantlar ilə bağlı uzunmüddətli öhdəliklər" (1 saylı BMUS-ə edilən Düzəlişlər)** adlı düzəlişi dərc etmişdir. Düzəlişə əsasən öhdəliyin cari və ya uzunmüddətli olaraq təsnifləşdirilməsinə yalnız müəssisənin hesabat tarixində və ya ondan əvvəl riayət etməli olduğu şərtlər təsir edir. Bundan əlavə, müəssisə maliyyə hesabatı üzrə qeydlərdə hesabatın istifadəçilərinə kovenantlar ilə uzunmüddətli öhdəliklərin on iki ay ərzində qaytarıla biləcəyi riskini nəzərdə tutacağı məlumatları açıqlamalıdır. Düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üzrə qüvvəyə minir.

"Konsolidasiya olunmuş Maliyyə Hesabatları" adlı 10 saylı MHBS və "İnvestor və onun Asılı və ya Birgə Müəssisəsi arasında Aktivlərin Satışı və ya Ötürülməsi" adlı 28 saylı BMUS (düzəlişlər): 10 saylı MHBS və 28 saylı BMUS-ə edilən düzəlişlər investor, onun asılı müəssisəsi və birgə müəssisə arasında aktivlərin satışı və ya ötürülməsi üzrə vəziyyəti ehtiva edir. Düzəlişlər xüsusi olaraq kapital metodu ilə konsolidasiya olunmuş əlaqəli və birgə müəssisələrlə biznes əməliyyatları aparmayan törəmə müəssisə üzərində nəzarətin itirilməsi ilə bağlı olan gəlir və zərərlərin, ana müəssisənin mənfəət və zərər hesabatında əlaqəsi olmayan investorun həmin əlaqəli və ya birgə müəssisədə olan payına düşən hissəyə müdaxilə etməmək şərtilə tanınmasını tələb edir.

Eynilə, istənilən keçmiş törəmə müəssisədə (kapital metodu ilə assosiasiya və birgə müəssisəyə çevrildikdə) saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərlə yenidən ölçülməsindən irəli gələn gəlir və ya zərər yalnız əlaqəsi olmayan investorların yeni assosiasiya və ya birgə müəssisədəki payları müqabilində tanınır. Düzəlişlərin qüvvəyə minmə tarixi BMUSŞ tərəfindən hələ müəyyən edilməmişdir, lakin düzəlişlərin erkən tətbiqinə icazə verilir.

Əksi göstərilmədiyi təqdirdə, yeni standartların Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərəcəyi gözlənilmir.

7 PUL VƏSAİTLƏRİ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİ

	31 dekabr 2022-ci il	**31 dekabr 2021-ci il**
Bank hesablarındakı nağd pul vəsaitləri	20,269	89,501
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	**20,269**	**89,501**

EOKZ-nin ölçülməsi məqsədilə pul vəsaitlərinin və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin qalıqları 1-ci Mərhələyə daxil edilir. Bu qalıqlar üçün EOKZ əhəmiyyətsiz məbləği əks etdirir; buna görə də Cəmiyyət pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üçün hər hansı kredit zərəri ehtiyatı tanımır.

8 MÜŞTƏRİLƏRƏ VERİLMİŞ KREDİTLƏR

	31 dekabr 2022-ci il	**Cəmi ümumi kreditlərin faizi**	**31 dekabr 2021-ci il**	**Cəmi ümumi kreditlərin faizi**
Biznes kreditləri	2,578,892	75%	1,844,621	78%
İstehlak kreditləri	873,787	25%	532,970	22%
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	**3,452,679**	**100%**	**2,377,591**	**100%**
Çıxılsın:ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat	(287,107)		(33,047)	
Xalis müştərilərə verilmiş kreditlər	**3,165,572**		**2,344,544**	

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixinə müştərilərin sənaye qrupu üzrə kredit qalıqları göstərilmişdir:

	31 dekabr 2022-ci il	**Cəmi ümumi kreditlərin faizi**	**31 dekabr 2021-ci il**	**Cəmi ümumi kreditlərin faizi**
Tikinti	1,486,827	44%	455,288	19%
İstehlak	871,844	25%	532,970	23%
Kənd təsərrüfatı	553,347	16%	574,084	24%
İstehsal	208,625	6%	24,929	1%
Ticarət və xidmətlər	204,960	6%	719,865	30%
Nəqliyyat	7,767	-	-	-
Digər	119,309	3%	70,455	3%
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	**3,452,679**		**2,377,591**	
Çıxılsın: ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat	(287,107)		(33,047)	
Xalis müştərilərə verilmiş kreditlər	**3,165,572**		**2,344,544**	

Müştərilərə verilmiş kreditlərin kredit keyfiyyəti

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022 və 2021-ci illər üzrə müştərilərə verilmiş kreditlərin kredit keyfiyyəti haqqında məlumat təqdim olunmuşdur.

	31 dekabr 2022-ci il			
	1-ci Mərhələ	**2-ci Mərhələ**	**3-cü Mərhələ**	**Cəmi**
Amortizasiya olunmuş maya dəyəri ilə müştərilərə verilmiş kreditlər				
Gecikməmiş	290,157	-	-	290,157
30 gündən az gecikmiş	2,016,830	-	-	2,016,830
30-89 gün gecikmiş	-	656,571	-	656,571
90-179 gün gecikmiş	-	-	175,149	175,149
180-360 gün gecikmiş	-	-	240,692	240,692
360 gündən çox gecikmiş	-	-	73,280	73,280
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	**2,306,987**	**656,571**	**489,121**	**3,452,679**
Çıxılsın: ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat	(67,794)	(36,968)	(182,345)	(287,107)
Balans dəyəri	**2,239,193**	**619,603**	**306,776**	**3,165,572**

	31 dekabr 2021-ci il			
	1-ci Mərhələ	**2-ci Mərhələ**	**3-cü Mərhələ**	**Cəmi**
Amortizasiya olunmuş maya dəyəri ilə müştərilərə verilmiş kreditlər				
Gecikməmiş	1,704,841	-	-	1,704,841
30 gündən az gecikmiş	627,778	-	-	627,778
30-89 gün gecikmiş	-	-	-	-
90-179 gün gecikmiş	-	-	6,307	6,307
180-360 gün gecikmiş	-	-	38,665	38,665
360 gündən çox gecikmiş	-	-	-	-
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	**2,332,619**	-	**44,972**	**2,377,591**
Çıxılsın: ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat	-	-	(33,047)	(33,047)
Balans dəyəri	**2,332,619**	-	**11,925**	**2,344,544**

Aşağıdakı cədvəllər 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat haqqında məlumat verir:

	31 dekabr 2022-ci il			
	1-ci Mərhələ	**2-ci Mərhələ**	**3-cü Mərhələ**	**Cəmi**
1 yanvar 2022-ci il	-	-	33,047	33,047
Tanınmış yeni aktivlər	122,013	-	-	122,013
1-ci Mərhələyə keçid	27,258	-	(27,258)	-
2-ci Mərhələyə keçid	(36,968)	36,968	-	-
3-cü Mərhələyə keçid	(44,509)		44,509	-
Digər hərəkətlər	-	-	132,047	132,047
Düzəliş	-	-	42,350	42,350
Silinmələr	-	-	(42,350)	(42,350)
31 dekabr 2022-ci il	**67,794**	**36,968**	**224,695**	**329,457**

	31 dekabr 2021-ci il			
	1-ci Mərhələ	**2-ci Mərhələ**	**3-cü Mərhələ**	**Cəmi**
1 yanvar 2021-ci il	-	-	-	-
Tanınmış yeni aktivlər	33,047	-	-	33,047
1-ci Mərhələyə keçid	(33,047)	-	33,047	-
2-ci Mərhələyə keçid	-	-	-	-
3-cü Mərhələyə keçid	-	-	-	-
Dekabr	-	-	**33,047**	**33,047**

Saxlanılan girov və digər kredit təminatları

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə girov növləri üzrə, dəyərsizləşmə çıxılmaqla müştərilərə verilmiş kreditlərin girov təminatı haqqında məlumat verilmişdir:

				Saxlanılan girovun ədalətli dəyəri		
	Ümumi balans dəyəri	**Ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat**	**Balans dəyəri**	**Daşınar əmlak**	**Daşınmaz əmlak**	**Cəmi**
Fərdi müştərilərə verilmiş kreditlər						
Biznes kreditlər	2,578,892	(230,339)	2,348,553	4,401,618	993,960	5,395,578
İstehlak kreditl:	873,787	(56,768)	817,019	2,300	410,000	412,300
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	**3,452,679**	**(287,107)**	**3,165,572**	**4,403,918**	**1,403,960**	**5,807,878**

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 3,165,572 AZN məbləğində cəmi müştərilərə verilmiş kreditlərin cəmi balans dəyəri 5,807,878 AZN məbləğində girovla təmin edilmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə girov növləri üzrə dəyərsizləşmə çıxılmaqla müştərilərə verilmiş kreditlərin ümumi məbləği sıfır olmuşdur.

				Saxlanılan girovun ədalətli dəyəri		
	Ümumi balans dəyəri	**Ehtimal olunan kredit zərəri üzrə ehtiyat**	**Balans dəyəri**	**Daşınar əmlak**	**Daşınmaz əmlak**	**Cəmi**
Fərdi müştərilərə verilmiş kreditlər						
Biznes kreditləri	1,844,621	-	1,844,621	1,046,861	16,000	1,062,861
İstehlak kreditləri	532,970	(33,047)	499,923	-	210,000	210,000
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	**2,377,591**	**(33,047)**	**2,344,544**	**1,046,861**	**226,000**	**1,272,861**

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 2,344,544 AZN məbləğində cəmi müştərilərə verilmiş kreditlərin cəmi balans dəyəri 1,272,861 AZN məbləğində girovla təmin edilmişdir.

Əhəmiyyətli kredit riskləri

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Cəmiyyətin kredit qalığı kapitalının 10%-ni (2021-ci il: sıfır) keçən bir müştərisi olmuşdur.

Kreditlərin ödəniş müddətləri

Kredit portfelinin müddətləri haqqında məlumat 20 saylı Qeyddə verilmişdir. Burada hesabat tarixindən başlayaraq kreditlərin müqavilə üzrə qalan ödəniş müddətləri göstərilmişdir.

9 ƏMLAK VƏ AVADANLIQ ÜZRƏ AVANS ÖDƏNİŞLƏRİ

	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
Əmlak və avadanlıq üzrə avans ödənişləri	1,500	1,500
Çıxılsın: Dəyərsizləşmə haqqı üzrə ehtiyat	(1,500)	-
Əmlak və avadanlıq üzrə xalis avans ödənişləri	**-**	**1,500**

10 ƏMLAK VƏ AVADANLIQLAR

	İstifadə hüququ olan aktivlər	Kompüter avadanlığı	Mebel və ofis avadanlığı	Qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
İlkin dəyər					
1 yanvar 2021-ci il	-	-	-	-	-
Əlavələr	30,922	57,149	21,960	34,505	144,536
31 dekabr 2021-ci il	**30,922**	**57,149**	**21,960**	**34,505**	**144,536**
Əlavələr	15,188	-	-	-	15,188
31 dekabr 2022-ci il	**46,110**	**57,149**	**21,960**	**34,505**	**159,724**
Yığılmış amortizasiya					
1 yanvar 2021-ci il	-	-	-	-	-
İl üzrə tutulmalar	(6,932)	(8,414)	(1,935)	(1,739)	(19,020)
31 dekabr 2021-ci il	**(6,932)**	**(8,414)**	**(1,935)**	**(1,739)**	**(19,020)**
İl üzrə tutulmalar	(13,748)	(14,287)	(4,392)	(3,450)	(35,877)
31 dekabr 2022-ci il	**(20,680)**	**(22,701)**	**(6,327)**	**(5,189)**	**(54,897)**
Xalis qalıq dəyəri					
31 dekabr 2022-ci il	**25,430**	**34,448**	**15,633**	**29,316**	**104,827**
31 dekabr 2021-ci il	**23,990**	**48,735**	**20,025**	**32,766**	**125,516**

11 BORC ALINMIŞ VƏSAİTLƏR

	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
Borc alınmış vəsaitlər	1,111,015	57,725
Hesablanmış faiz	570	188
Cəmi borc alınmış vəsaitlər	**1,111,585**	**57,913**

	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
İlinə əvvəlinə qalıq	57,913	-
Daxilolmalar	1,915,524	516,500
Borcun geri ödənilməsi	(862,234)	(458,775)
Pul vəsaitlərinin hərəkətinin maliyyələşdirilməsi üzrə cəmi dəyişikliklər	**1,111,203**	**57,725**
Nağdsız dəyişikliklər		
Faiz xərci	14,255	4,298
Ödənilmiş faiz	(13,873)	(4,110)
İlin sonunda qalıq	**1,111,585**	**57,913**

	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
Cari hissə	1,046,594	46,914
Uzunmüddətli hissə	64,991	10,999
Cəmi borc alınmış vəsaitlər	**1,111,585**	**57,913**

12 İCARƏ ÖHDƏLİYİ

	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
İcarə öhdəliyi:		
İcarə öhdəlikləri (cari)	17,142	10,974
İcarə öhdəlikləri (uzun müddətli)	10,149	13,955
Cəmi icarə öhdəliyi	**27,291**	**24,929**

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə gələcək minimal icarə ödənişləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

Minimal icarə ödənişləri

	Bir il ərzində	Bir ildən beş ilədək	Cəmi
İcarə ödənişləri	18,216	12,072	30,288
Maliyyə xərcləri	(1,074)	(1,923)	(2,997)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə xalis cari dəyər	**17,142**	**10,149**	**27,291**

	Bir il ərzində	Bir ildən beş ilədək	Cəmi
İcarə ödənişləri	12,216	16,288	28,504
Maliyyə xərcləri	(1,242)	(2,333)	(3,575)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə xalis cari dəyər	**10,974**	**13,955**	**24,929**

31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin ilin əvvəlinə və sonuna olan məbləğlərinin maliyyələşdirmə fəaliyyətindən əldə edilən müvafiq nağd və nağdsız pul dəyişiklikləri ilə tutuşdurulması aşağıda göstərilmişdir:

	1 yanvar 2022-ci il	**Nağdsız dəyişikliklər**	**Nağdsız dəyişikliklər**	**Pul vəsaitlərinin axını**	**Yenidən təsnif edilmə**	**31 dekabr 2022-ci il**
		Yeni icarə	*Faiz xərcləri*	*Əsas borc və faiz ödənişləri*		
Cari hissə	-	-	3,390	(3,390)	17,142	17,142
Uzunmüddətli hissə	24,929	15,188	-	(12,826)	(17,142)	10,149
Cəmi	**24,929**	**15,188**	**3,390**	**(16,216)**	**-**	**27,291**

31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin ilin əvvəlinə və sonuna olan məbləğlərinin maliyyələşdirmə fəaliyyətindən əldə edilən müvafiq nağd və nağdsız pul dəyişiklikləri ilə tutuşdurulması aşağıda göstərilmişdir:

	1 yanvar 2021-ci il	**Nağdsız dəyişikliklər**	**Nağdsız dəyişikliklər**	**Pul vəsaitlərinin axını**	**Yenidən təsnif edilmə**	**31 dekabr 2021-ci il**
		Yeni icarə	*Faiz xərcləri*	*Əsas borc və faiz ödənişləri*		
Cari hissə	-	-	2,151	(2,151)	10,974	10,974
Uzunmüddətli hissə	-	30,922	-	(5,993)	(10,974)	13,955
Cəmi	**-**	**30,922**	**2,151**	**(8,144)**	**-**	**24,929**

13 DİGƏR CARİ ÖHDƏLİKLƏR

	31 dekabr 2022-ci il	**31 dekabr 2021-ci il**
İşçilərə ödəniləcək vəsaitlər	15,824	13,961
Peşəkar xidmətlər üzrə ödənilməli məbləğlər	11,800	9,440
Digər	5,423	938
Cəmi digər cari öhdəliklər	**33,047**	**24,339**

14 ÖDƏNİLMİŞ KAPİTAL

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Cəmiyyətin tam ödənilmiş kapitalı hər biri 1,000 AZN olan 3,000 ədəd adi səhmdən ibarət 3,000,000 AZN (2021-ci il: 3,000,000 AZN) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Cəmiyyətin mülkiyyət hüququ aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2022-ci il, %	31 dekabr 2021-ci il, %
"Prior Leasing" ASC	100.00	100.00
Cəmi	**100.00**	**100.00**

15 XALİS FAİZ GƏLİRİ

	31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il	31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il
Effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	570,838	186,168
Effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanmış cəmi faiz gəliri	**570,838**	**186,168**
Effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanmış faiz xərci		
Borc alınmış vəsaitlər	(14,255)	(4,298)
İcarə öhdəlikləri	(3,390)	(2,151)
Effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanmış cəmi faiz xərci	**(17,645)**	**(6,449)**
Xalis faiz gəliri	**553,193**	**179,719**

16 MƏNFƏƏT VERGİSİ

Cəmiyyət cari mənfəət vergisi borcunu və aktiv və öhdəliklərlə bağlı vergi bazasını Cəmiyyətin fəaliyyət göstərdiyi Azərbaycan Respublikasının MHBS-dən fərqli olan qanuni vergi qaydalarına uyğun olaraq ölçür və uçota alır.

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Cəmiyyət xalis çıxılan müvəqqəti fərqlərlə bağlı hər hansı təxirə salınmış vergi aktivini tanımır. Cəmiyyət hesab edir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə oluna biləcəyi gələcək vergiyə cəlb olunan mənfəətin olması ehtimalı yoxdur.

17 HAQQ VƏ KOMİSSİYA XƏRCİ

	31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il	31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il
Hesablaşma əməliyyatları	13,812	18,401
Digər	1,155	2,038
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	**14,967**	**20,439**

18 ÜMUMİ VƏ İNZİBATİ XƏRCLƏR

	31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il	31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il
Əmək haqqı xərcləri	530,799	521,673
Köhnəlmə və amortizasiya	35,877	19,020
Sistem dəstəyi xərcləri	28,094	25,691
Peşəkar xidmət haqları	13,368	16,186
Rabitə xərcləri	7,190	6,832
Marketinq xərcləri	6,557	461
Hüquqi ödənişlər	1,357	299
Ezamiyyət xərcləri	806	1,066
Sığorta xərcləri	63	1,652
Ofis ləvazimatları	-	4,003
İcarə xərcləri	-	50,411
Digər xərclər	2,104	1,708
Cəmi ümumi və inzibati xərclər	**626,215**	**649,002**

19 RİSKLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİ, KORPORATİV İDARƏÇİLİK VƏ DAXİLİ NƏZARƏT

Korporativ idarəetmə strukturu

Cəmiyyət Azərbaycan qanunvericiliyinə əsasən qapalı səhmdar cəmiyyət kimi təsis edilmişdir. Cəmiyyətin ali idarəedici orqanı Təsisçilərin Ümumi Yığıncağıdır. Bu yığıncaq illik olaraq və ya fövqəladə hallarda çağırılır. Təsisçilərin Ümumi Yığıncağı Cəmiyyətin əməliyyatlarına dair strateji qərarlar qəbul edir.

Təsisçilərin Ümumi Yığıncağı Direktorlar Şurasını təyin edir. Direktorlar Şurası Cəmiyyətin fəaliyyətinə ümumi nəzarəti təmin edir.

Azərbaycan qanunvericiliyi və Cəmiyyətin nizamnaməsi Direktorlar Şurasının və direktorun təsdiq etdiyi qərarlar siyahısını müəyyən edir.

Cəmiyyətin ümumi fəaliyyətinə Cəmiyyətin baş direktoru rəhbərlik edir. Cəmiyyətin baş direktoru səhmdarın qərarlarının icrasına cavabdehdir.

Daxili nəzarət siyasəti və prosedurları

Baş direktor Cəmiyyətdə əməliyyatların həcminə və xarakterinə uyğun olan daxili nəzarət sistemlərinin işlənib hazırlanması, icrası və saxlanmasına görə məsuliyyət daşıyır.

Daxili nəzarət sistemlərinin məqsədi aşağıdakıları təmin etməkdir:

- risklərin düzgün və hərtərəfli qiymətləndirilməsi və idarə olunması;
- düzgün biznes, mühasibatlıq və maliyyə hesabatı funksiyaları, o cümlədən əməliyyatların düzgün təsdiqi, emalı və qeydə alınması;
- mühasibatlıq qeydlərinin, rəhbərlik məlumatının, normativ hesabatların tamlığı, dəqiqliyi və vaxtında hazırlanması;
- İT sistemlərinin etibarlılığı, məlumatlar və sistemlərin bütövlüyü və mühafizəsi;
- saxtakarlıq və ya qeyri-qanuni hərəkətlərin, o cümlədən aktivlərin mənimsənilməsinin aradan qaldırılması;
- qanun və qaydaların tələblərinə uyğunluq.

Rəhbərlik risklərin aşkarlanması və qiymətləndirilməsi, nəzarət sistemlərinin yaradılması və onların səmərəliliyinin yoxlanılmasına görə məsuliyyət daşıyır. Rəhbərlik Cəmiyyətin daxili nəzarət sistemlərinin səmərəliliyinə nəzarət edir və mütəmadi olaraq əlavə nəzarət sistemləri tətbiq edir, yaxud zəruri hesab olunduqda, mövcud nəzarət sistemlərinə düzəlişlər edir.

Daxili audit xidmətinin əsas funksiyalarına daxildir:

- bütövlükdə daxili nəzarət sisteminin auditi və səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi, əsas rəhbərlik strukturlarının qərarlarının icrası;
- Cəmiyyətin daxili sənədləri (metodlar, proqramlar, qaydalar və prosedurlar) ilə tənzimlənən risklərin qiymətləndirilməsi metodologiyasının və risklərin idarə edilməsi prosedurlarının səmərəliliyinin auditi;
- mühasibatlıq və hesabat funksiyasının ədalətliliyi, tamlığı və vaxtında icrasının, maliyyə məlumatının toplanması və təqdim olunmasının etibarlılığının (o cümlədən, etibarlılığı, tamlığı və obyektivliyi) auditi və sınaqdan keçirilməsi;
- Cəmiyyətin əmlakının mühafizəsinin tətbiq olunan üsullarının auditi, əməliyyatların iqtisadi əsaslandırılması və səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və sair;
- daxili nəzarət sistemi prosesləri və prosedurlarının auditi.

Daxili Audit funksiyası rəhbərlikdən ayrıdır və birbaşa Müşahidə Şurasına hesabat verir. Daxili Audit yoxlamalarının nəticələri müvafiq biznes prosesi menecerləri ilə müzakirə olunur, yekunlar isə Cəmiyyətin rəhbərliyinə təqdim olunur.

Cəmiyyətin daxili nəzarət sistemi aşağıdakı şəxslərdən ibarətdir:

- Baş direktor və Direktorlar Şurası;
- Baş mühasib;
- Təhlükəsizlik funksiyası, o cümlədən İT təhlükəsizlik
- İnsan resursları funksiyası;

Müəyyən edilmiş standartlar, siyasətlər və prosedurlara uyğunluq üzrə məsul olan digər əməkdaşlar, bölmə və funksiyalar, o cümlədən:

- filialların və biznes bölmələrinin rəhbərləri;
- hüquqşünas – hüquqi və normativ tələblərə uyğunluq üzrə məsul olan əməkdaş;
- nəzarət öhdəliklərinə malik digər əməkdaşlar/bölmələr.

Rəhbərlik Cəmiyyətin risklərin idarə edilməsi və daxili nəzarət sistemləri, o cümlədən daxili audit funksiyası ilə əlaqədar ARMB-nin tələblərinə uyğun olduğunu və risklərin idarə edilməsi və daxili nəzarət sistemlərinin əməliyyatların həcmi, xarakteri və mürəkkəbliyinə müvafiq olduğunu hesab edir.

Risklərin idarə edilməsi siyasəti və prosedurları

Cəmiyyətin üzləşdiyi riskləri müəyyən etmək, təhlil etmək və idarə etmək, müvafiq risk limitlərini və nəzarəti müəyyən etmək, risk səviyyələrinə və limitlərə riayət olunmasına davamlı olaraq nəzarət etmək məqsədi daşıyan risklərin idarə edilməsi şöbəsi vardır.

Direktorlar Şurası risklərin idarə edilməsi çərçivəsində nəzarətə, əsas risklərin idarə edilməsinə nəzarətə, risklərin idarə edilməsi siyasətlərinə, o cümlədən, böyük xərclərin əhəmiyyətli dərəcədə təsdiqinə görə məsuliyyət daşıyır.

Baş direktor risklərin azaldılması üzrə tədbirlərin monitorinqi və həyata keçirilməsinə, Cəmiyyətin müəyyən edilmiş risk parametrləri daxilində fəaliyyət göstərməsinin təmin edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. O, həmçinin, ARMB-nin müəyyən etdiyi risk hədlərinə Cəmiyyətin əməl etməsinə nəzarət edir. Cəmiyyətin risklərin idarə edilməsi prosedurlarının səmərəliliyinə və onların ardıcıl tətbiqinə nəzarət etmək məqsədilə, Cəmiyyətin baş direktoru daxili audit funksiyasının hazırladığı hesabatları müntəzəm olaraq əldə edir, bu hesabatların məzmununu müzakirə edir və təklif edilən təshihedici tədbirləri nəzərdən keçirir.

Kredit riski – Ehtimal olunan kredit zərəri üzrə yaranan vəsaitlər

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə olunan məlumat, fərziyyə və metodlar

3 saylı Qeyddə uçot siyasətinə baxın.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

İlkin tanınmadan sonra maliyyə aləti üzrə defolt riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artıb-artmadığını müəyyən edərkən Cəmiyyət əlavə xərc və ya səy tələb etməyən əsaslı və dəstəkləyici məlumatı nəzərdən keçirir. Bura kəmiyyət və keyfiyyət məlumatı, Cəmiyyətin keçmiş təcrübəsi, kredit qiymətləndirməsinə əsaslanan təhlil və proqnoz məlumatları daxildir.

Qiymətləndirmənin məqsədi aşağıdakıları müqayisə etməklə kredit riskində əhəmiyyətli artımın baş verib-vermədiyini müəyyən etməkdir:

- hesabat tarixində qalan dövr üçün defolt ehtimalı (DE); və
- kredit riskinə məruz qalan məbləğin ilkin tanınması zamanı müəyyən edilmiş və hazırkı tarixə qalan dövr üçün hesablanmış defolt ehtimalı (vaxtından əvvəl ödənişə dair gözləntilərdə dəyişikliklərə uyğun düzəliş edilməklə).

Cəmiyyət kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını müəyyən etmək üçün aşağıdakı meyarlardan istifadə edir:

- kredit məbləği 30 gündən çox gecikdirilmişdir;
- müqavilə kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivinin təyinatında təsvir edilməyən şərtlər altında restrukturlaşdırılmışdır;
- bank bir və ya daha çox gün müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi üçün Cəmiyyətin hesab qalıqlarından istifadəsi məhdudlaşdırılmışdır və ya əmanətləri üzrə ödənişlər gecikdirilmişdir.

Banklara yerləşdirilən məbləğlər və ya korporativ müştərilərə verilən kreditlərin kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artdığı qənaətinə gəlmək üçün keyfiyyət amillərinə də əsaslanmaq olar. Bu keyfiyyət amillərinin Cəmiyyətin mütəmadi aparılan kəmiyyət təhlillərində tam əksini tapmayan kredit riskinin idarə edilməsi prosesləri ilə bağlılığı olur. Bu nəzarət siyahısına düşmüş yerləşdirmələr kimi yüksək risk meyarlarına cavab verən məbləğlərə aiddir. Belə keyfiyyət meyarları mütəxəssis mühakiməsinə və müvafiq tarixi təcrübəyə əsaslanır.

Gecikmə günləri tam ödənişin edilmədiyi ilk gündən başlayaraq hesablanır. Gecikmə günləri borcalan üçün tanınan hər hansı möhləti nəzərə almadan hesablanır.

İlkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olmadığına dair sübut olarsa, alət üzrə zərər ehtiyatı yenidən 12 aylıq ehtimal olunan kredit zərəri kimi hesablanır.

Defolt ehtimalının müddət strukturunun yaradılması

Cəmiyyətin kreditləri üçün defolt ehtimalı (DE,%) Markov zənciri üsulu ilə, yəni təhlil edilən dövr ərzində gecikdirilmiş müddət intervalları boyu kreditin stoxastik keçid matrislərinə əsasən hesablanır.

Cəmiyyət xidmət növləri üzrə kredit riski haqqında ödəmə və defolt məlumatı toplayır. Defolt ehtimalını hesablamaq üçün Cəmiyyət tarixi məlumatdan istifadə edir.
Defolt ehtimalını hesablamaq üçün təhlil edilən dövrün əvvəlində (rezerv dərəcələrinin hesablandığı tarixdən əvvəlki il) mövcud olan bütün kreditlər gecikmə intervalarına əsasən sıralanır:

- "gecikməmiş",
- "1-30 gün gecikmiş",
- "31-60 gün gecikmiş",
- "61-90 gün gecikmiş",
- "defolt".

Risk qrupları arasında orta miqrasiya matrisi kollektiv əsasla tarixi miqrasiya məlumatına əsasən müəyyən edilir.

9 saylı MHBS-in tələb etdiyi kimi Cəmiyyət ehtimal olunan kredit zərərlərini hesablayarkən proqnoz məlumatından istifadə edir. Defolt ehtimalı parametri makroiqtisadi amillərdə gələcək dəyişiklikləri nəzərə almaqla uçota alınır.

Defoltun izahı

Kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər üçün meyarlar 3 saylı Qeyddə açıqlanmışdır.

Modifikasiya edilmiş maliyyə aktivləri

Kredit müqaviləsinin şərtləri bazar şəraitinin dəyişməsi, müştərilərin saxlanılması və müştərinin kredit qabiliyyətliliyinin cari və ya mümkün pisləşməsi ilə bağlı olmayan digər amillər daxil olmaqla, bir sıra səbəblərdən dəyişdirilə bilər. 3 saylı Qeyddə təsvir edilən uçot siyasətinə əsasən şərtləri dəyişdirilmiş mövcud kreditin tanınması dayandırıla və şərtləri yenidən razılaşdırılaraq ədalətli dəyərdə yenidən tanına bilər.

Maliyyə aktivinin şərtləri modifikasiya edildikdə və modifikasiya tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnmədikdə aktivin kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artıb-artmadığı aşağıdakıların müqayisəsini əks etdirir:

- modifikasiya şərtlərinə əsasən hesabat tarixində aktivin qalan bütün dövr üçün defolt ehtimalı;
- ilkin tanınma zamanı olan məlumat və ilkin müqavilə şərtlərinə əsasən aktivin qalan bütün dövr üçün defolt ehtimalı.

Modifikasiya tanınmanın dayandırılması ilə nəticələndikdə yeni kredit tanınır və 1-ci Mərhələyə təsnif edilir (həmin zaman kredit üzrə dəyərsizləşmədiyi ehtimal edilir).

Cəmiyyət borcların qaytarılması fürsətlərini maksimum artırmaq və defolt riskini minimuma endirmək üçün müştərilərə verilmiş kreditlərin şərtlərini maliyyə çətinlikləri kimi yenidən razılaşdırır (praktikada "kredit şərtlərinin nəzərdən keçirilməsi" adlandırılır). Cəmiyyətin kredit şərtlərinin nəzərdən keçirilməsi siyasətinə əsasən, kredit şərtləri hər bir müştəri üçün fərdi qaydada o halda nəzərdən keçirilir ki, borcalan öz borcu üzrə hal-hazırda defoltdadır və ya defolt riski yüksəkdir, borcalanın öz borcunu ilkin müqavilə şərtləri əsasında ödəməsi üçün bütün məqsədəuyğun səylərindən istifadə etməsi barədə sübutlar mövcuddur və borcalanın nəzərdən keçirilmiş şərtlərə əməl edə biləcəyi gözlənilir.

Yeni şərtlərə adətən ödəniş müddətinin uzadılması, faiz ödənişlərinin zamanlamasının və kredit şərtlərinin dəyişdirilməsi daxildir. Həm pərakəndə, həm də korporativ kreditlərinin şərtləri nəzərdən keçirilə bilər.

Cəmiyyətin kredit şərtlərini yenidən nəzərdən keçirmək siyasətinin bir hissəsi kimi dəyişikliyə uğramış maliyyə aktivləri üçün, defolt ehtimalı proqnozu dəyişikliyin Cəmiyyətin faiz və əsas məbləği toplamaq qabiliyyətini artırıb-artırmadığını və ya bərpa etdiyini və Cəmiyyətin kredit şərtlərini nəzərdən keçirmək sahəsində keçmiş təcrübəsini əks etdirir. Bu prosesin bir hissəsi kimi Cəmiyyət borcalanın ödəniş fəaliyyətini dəyişdirilmiş müqavilə şərtləri ilə münasibətdə qiymətləndirir və müxtəlif davranış göstəricilərini nəzərə alır.

Bir qayda olaraq, kredit şərtlərinin yenidən nəzərdən keçirilməsi kredit riskində əhəmiyyətli artımın keyfiyyət göstəricisidir və kredit şərtlərinin yenidən nəzərdən keçirilməsinə dair gözləntilər riskə məruz qalan məbləğin kredit üzrə dəyərsizləşməsinə dair sübut təşkil edə bilər (bax: 3 saylı Qeyd). Riskə məruz qalan məbləğin kredit üzrə dəyərsizləşmiş/defoltda hesab edilməməsi üçün müştəri müəyyən müddət ərzində davamlı olaraq ödənişləri vaxtında etməli və ya defolt ehtimalı o qədər azalmalıdır ki, zərər üzrə ehtiyat yenidən 12 aylıq ehtimal olunan kredit zərəri məbləğində hesablansın.

EOKZ-nin ölçülməsi

EOKZ-nin ölçülməsində əsas faktorlar aşağıdakı dəyişənlərin strukturudur:

- Defolt Ehtimalı (DE);
- Defolt Zamanı Yaranan Zərər (DZYZ);
- Defolt Vasitəsilə Riskə Məruz Qalma (DVRMQ).

1-ci Mərhələdə riskə məruz qalan məbləğ üzrə ehtimal olunan kredit zərərləri 12 aylıq DE-ni DZYZ və DVRMQ-yə vurmaqla hesablanır. Ömürlük EOKZ ömürlük DE-ni DZYZ və DVRMQ-yə vurmaqla hesablanır.

Defolt ehtimalını hesablama metodologiyası "Defolt ehtimalının müddət strukturunun yaradılması" başlığı altında müzakirə edilmişdir.

Cəmiyyət DZYZ parametrlərini defoltlu tərəf müqabillərinə qarşı iddialar üzrə bərpa tarixinə əsasən hesablayır. DZYZ modellərində iddianın strukturu, iddia üzrə təminat və maliyyə aktivinin ayrılmaz tərkib hissəsi olan istənilən təminatın bərpa xərcləri nəzərə alınır. Pərakəndə əmlakla təmin edilmiş kreditlər üçün LTV əmsalı DZYZ-nin müəyyən edilməsi üçün başlıca parametrdir. DZYZ hesablamaları əmlak qiymətlərində mümkün dəyişiklikləri əks etdirməsi üçün təkrar kalibrasiya edilir. DZYZ qiymətləri diskont amili kimi effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə diskontlaşdırılmış pul vəsaitləri əsasında hesablanır.

DVRMQ defolt zamanı riskli mövqenin ehtimal olunan məbləğini əks etdirir. Cəmiyyət DVRMQ-ni cari risk məbləği və müqaviləyə əsasən ayrılan və amortizasiyadan yaranan cari məbləğdə mümkün dəyişikliklərə əsasən hesablayır. Maliyyə aktivinin DVRMQ-si onun defolt anındakı ümumi qalıq dəyəridir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi və 1-ci Mərhələ maliyyə aktivləri üzrə maksimum 12 aylıq defolt ehtimalından istifadə etmək şərtilə, Cəmiyyət ehtimal olunan kredit zərərini kredit riskinə məruz qaldığı maksimal müqavilə müddəti ərzində (borcalanın müddəti uzatmaq variantları daxil olmaqla) defolt riskini nəzərə almaqla ölçür (hətta Cəmiyyət kredit risklərini idarə etmək məqsədi ilə daha uzun müddəti nəzərdə tutduqda belə).

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətlərinin bazar qiymətlərində baş verən dəyişikliklər səbəbindən tərəddüd edəcəyi riskdir. Bazar riski valyuta riskindən, faiz dərəcəsi riskindən və digər qiymət risklərindən ibarətdir. Bazar riski bazar şəraitlərində ümumi və spesifik xarakterli dəyişikliklərin və bazar qiymətlərinin dəyişkənlik səviyyəsində dəyişikliklərin təsirinə məruz qalan faiz dərəcələrində, valyutada və qiymətli kağızlarda açıq mövqelərlə əlaqədar yaranır.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə alətinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin bazar faiz dərəcələrində dəyişikliklər nəticəsində dəyişəcəyi riskidir. Cəmiyyətin maliyyə vəziyyəti və pul vəsaitləri bazar faiz dərəcələrinin səviyyələrində dəyişikliklərin təsirinə məruz qalır.

Faiz marjaları bu cür dəyişikliklərin nəticəsində yüksələ bilər, lakin eyni zamanda, gözlənilməyən dəyişikliklər baş verdikdə azala, yaxud zərərlərə gətirib çıxara bilər.

Faiz dərəcəsi riski, əsasən, faiz dərəcələri arasında fərqlərə nəzarət etməklə tənzimlənir. Aşağıdakı cədvəldə əsas maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcələri arasında fərqlər təqdim olunur:

	1 aydan az	1-3 ay	3-12 ay	1-5 il	Faizsiz	Balans dəyəri
31 dekabr 2022-ci il						
AKTİVLƏR						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	-	-	-	20,269	20,269
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,082,059	308,374	1,130,176	644,963	-	3,165,572
Digər cari aktivlər	6,000	-	-	-	-	6,000
Cəmi maliyyə aktivləri	**1,088,059**	**308,374**	**1,130,176**	**644,963**	**20,269**	**3,191,841**
ÖHDƏLİKLƏR						
Borc alınmış vəsaitlər	521,019	350,190	175,385	64,991	-	1,111,585
İcarə öhdəliyi	1,504	2,966	12,672	10,149	-	27,291
Digər cari öhdəliklər	-	-	-	-	33,047	33,047
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**522,523**	**353,156**	**188,057**	**75,140**	**33,047**	**1,171,923**
Xalis likvidlik boşluğu	**565,536**	**(44,782)**	**942,119**	**569,823**	**(12,778)**	**2,019,918**

	1 aydan az	1-3 ay	3-12 ay	1-5 il	Faizsiz	Balans dəyəri
31 dekabr 2021-ci il						
AKTİVLƏR						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	-	-	-	89,501	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər	497,942	802,438	752,999	291,165	-	2,344,544
Digər cari aktivlər	13,350	-	-	-		13,350
Cəmi maliyyə aktivləri	**511,292**	**802,438**	**752,999**	**291,165**	**89,501**	**2,447,395**
ÖHDƏLİKLƏR						
Borc alınmış vəsaitlər	8,701	17,288	20,925	10,999	-	57,913
İcarə öhdəliyi	915	2,744	7,315	13,955	-	24,929
Digər cari öhdəliklər	-	-	-	-	24,339	24,339
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**9,616**	**20,032**	**28,240**	**24,954**	**24,339**	**107,181**
Xalis likvidlik boşluğu	**501,676**	**782,406**	**724,759**	**266,211**	**65,162**	**2,340,214**

Orta effektiv faiz dərəcələri

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə faiz yaradan aktivlər və öhdəliklər üzrə orta effektiv faiz dərəcələri təqdim olunur. Bu faiz dərəcələri gəlirlilik səviyyələrinin həmin aktivlərin və öhdəliklərin ödəniş müddətinə nisbətən təxminidir.

	2022-ci il	2021-ci il
	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %	**Orta effektiv faiz dərəcəsi, %**
	AZN	**AZN**
Faiz yaradan aktivlər		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	16%	16%
Faiz yaradan öhdəliklər		
Borc alınmış vəsaitlər	12%	12%
İcarə öhdəliyi	12%	12%

Faiz dərəcəsi riski

Aşağıdakı cədvəldə "risk dəyişənindəki əsaslı mümkün dəyişikliklər" əsasında müəyyən edilmiş faiz dərəcəsi riskinin həssaslıq təhlili təqdim olunur. Bu dəyişikliklərin səviyyəsi rəhbərlik tərəfindən müəyyən edilir və əsas rəhbər işçilərə təqdim edilən risk hesabatlarında əks olunur.

	31 dekabr 2022-ci il tarixinə	
	Faiz dərəcəsi +1%	Faiz dərəcəsi -1%
Maliyyə aktivləri:		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31,656	(31,656)
Maliyyə öhdəlikləri:		
Borc alınmış vəsaitlər	(11,116)	11,116
İcarə öhdəliyi	(273)	273
Mənfəət vergisindən əvvəl gəlir/(zərər) üzrə xalis təsir	**20,267**	**(20,267)**

	31 dekabr 2021-ci il tarixinə	
	Faiz dərəcəsi +1%	Faiz dərəcəsi -1%
Maliyyə aktivləri:		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	23,445	(23,445)
Maliyyə öhdəlikləri:		
Borc alınmış vəsaitlər	(579)	579
İcarə öhdəliyi	(249)	249
Mənfəət vergisindən əvvəl gəlir/(zərər) üzrə xalis təsir	**22,617**	**(22,617)**

Valyuta riski

Valyuta riski maliyyə alətinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin xarici valyutaların məzənnələrindəki dəyişikliklərin nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin valyuta strukturu təqdim olunur.

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Cəmi
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	20,269	-	-	20,269
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,165,572	-	-	3,165,572
Digər cari aktivlər	6000	-	-	6,000
Cəmi aktivlər	**3,191,841**	-	-	**3,191,841**
ÖHDƏLİKLƏR				
Borc alınmış vəsaitlər	1,111,585	-	-	1,111,585
İcarə öhdəliyi	27,291	-	-	27,291
Digər cari öhdəliklər	33,047	-	-	33,047
Cəmi öhdəliklər	**1,171,923**	-	-	**1,171,923**
Xalis mövqe	**2,019,918**	-	-	**2,019,918**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin valyuta strukturu təqdim olunur.

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Cəmi
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	89,501	-	-	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,344,544	-	-	2,344,544
Digər cari aktivlər	13,350	-	-	13,350
Cəmi aktivlər	**2,447,395**	**-**	**-**	**2,447,395**
ÖHDƏLİKLƏR				
Borc alınmış vəsaitlər	57,913	- -	-	57,913
İcarə öhdəliyi	24,929	- -	-	24,929
Digər cari öhdəliklər	24,339	- -	-	24,339
Cəmi öhdəliklər	**107,181**	**-**	**-**	**107,181**
Xalis mövqe	**2,340,214**	**-**	**-**	**2,340,214**

Cəmiyyət yuxarıdakı cədvələ əsasən normativ valyuta mövqeyinə uyğunluq məqsədi ilə hesabat verməli deyil. Tənzimləyici orqana valyuta mövqeyi haqqında prudensial rəqəmlərə əsaslanan hesabat verilir.

AZN-in qeyd edilən valyutalara qarşı 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə zəifləməsi nəticəsində kapital və mənfəət və ya zərər aşağıda göstərilən məbləğlər qədər azala bilərdi. Təhlil vergi təsirləri daxil olmaqla təqdim olunur və Cəmiyyət hesabat dövrünün sonunda mümkün olduqlarını ehtimal etdiyi xarici valyuta məzənnələrinin dəyişikliklərinə əsaslanır. Təhlildə bütün digər parametrlərin, xüsusilə də faiz dərəcələrinin dəyişməz qaldığı fərz olunur.

AZN-in qeyd edilən valyutalara qarşı 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə möhkəmlənməsi, bütün digər parametrlərin dəyişməz qalması şərti ilə, həmin valyutalara eyni həcmli, lakin əks istiqamətli təsiri edərdi.

Kredit riski

Kredit riski müştəri və ya maliyyə aləti üzrə tərəf müqabili müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirmədiyi təqdirdə, Cəmiyyətin maliyyə zərərinə məruz qalacağı riskdir. Cəmiyyətin kredit risklərinin tənzimlənməsi üçün siyasət və prosedurları vardır (həm uçota alınmış maliyyə aktivləri, həm də uçota alınmamış müqavilə öhdəlikləri üçün); o cümlədən, portfel cəmləşmələrinin məhdudlaşdırılması üzrə qaydalar və kredit riskinə fəal surətdə nəzarət edən Kredit Komitəsinin yaradılması barədə qaydalar daxildir. Kredit siyasəti Müşahidə Şurası tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Kredit siyasətində aşağıdakılar əks olunur:

- kredit ərizələrinin baxılması və təsdiqlənməsi prosedurları;
- borcalanların kredit qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi metodologiyası;
- kontragent, emitent və sığorta şirkətlərinin kredit qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi metodologiyası;
- kreditlərin sənədləşməsinə (rəsmiləşdirilməsinə) dair tələblər;
- kreditlərin və digər kredit risklərinin mütəmadi monitorinqi üzrə prosedurlar.

Cəmiyyət davamlı olaraq fərdi kredit risklərinin fəaliyyətinə nəzarət edir və müntəzəm olaraq müştərilərin ödəmə qabiliyyətini yenidən müəyyənləşdirir. Yenidən baxış borcalan tərəfindən təqdim edilmiş və ya Cəmiyyət tərəfindən əldə edilmiş müştərinin ən son maliyyə hesabatları və digər məlumatlara əsaslanır.

Kredit riskinin maksimal dərəcəsi, bir qayda olaraq, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda maliyyə aktivlərinin qalıq dəyərində və uçota alınmamış müqavilə öhdəliklərinin məbləğlərində əks olunur. Potensial kredit riskinin azaldılması məqsədi ilə aktivlərin və öhdəliklərin mümkün qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi effekti əhəmiyyətli xarakter daşımır.

Aşağıdakı cədvəldə hesabat tarixinə maliyyə aktivləri ilə bağlı maksimal kredit riski təqdim olunur:

	31 dekabr 2022-ci il	**31 dekabr 2021-ci il**
AKTİVLƏR		
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	20,269	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,165,572	2,344,544
Digər cari aktivlər	6,000	13,350
Cəmi riskə məruz qalan məbləğ	3,191,841	2,447,395

Müştərilərə verilmiş kreditlərlə bağlı kredit riskinin təhlili 8 saylı Qeyddə açıqlanmışdır.

Likvidlik riski

Likvidlik riski Cəmiyyətin hesablaşması nağd pul və ya digər maliyyə aktivləri ilə aparılan maliyyə öhdəlikləri ilə bağlı öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində çətinliklərlə üzləşməsi riskidir. Likvidlik riski aktivlərlə öhdəliklərin ödəniş müddətləri arasında uyğunsuzluq olduqda yaranır. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəniş müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunlaşdırılması, yaxud tənzimlənən uyğunsuzluğu likvidliyin idarə edilməsində əsas rol oynayır. Tam uyğunluğun təmin edilməsi maliyyə təşkilatları üçün qeyri-adidir, çünki onların məşğul olduqları əməliyyatlar, adətən, qeyri-müəyyən müddətlərlə və növlərin müxtəlifliyi ilə səciyyələnir. Ödəniş müddətləri arasında fərq (uyğunsuzluq) olduqda, mənfəətlilik səviyyəsi arta bilər, lakin eyni zamanda itkilərin yaranması riski də artır.

Cəmiyyət pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı bütün öhdəliklərin vaxtlı-vaxtında yerinə yetirilməsi üçün zəruri həcmdə vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etmək məqsədi ilə likvidliyini idarə edir və tənzimləyir. Likvidlik siyasəti Müşahidə Şurası tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Cəmiyyət diversifikasiyalı və sabit maliyyələşdirmə bazasını fəal surətdə dəstəkləməyə çalışır.

Likvidliyin idarə edilməsi siyasəti aşağıdakılardan ibarətdir:

- pul vəsaitlərinin hərəkətinin proqnozlaşdırılması və onlarla əlaqədar tələb olunacaq likvid aktivlərin səviyyəsinin nəzərə alınması;
- maliyyələşdirmə mənbələrinin müxtəlifliyinin təmin edilməsi;
- borcların cəmləşməsinin və profillərinin (parametrlərinin) tənzimlənməsi;
- borcların maliyyələşdirilməsi planlarının tərtib edilməsi;
- pul vəsaitlərinin hərəkətinin kəsilməsinə qarşı bir tədbir kimi yüksək likvidli, asanlıqla satıla bilən aktivlər portfelinin təmin edilməsi;
- fövqəladə hallarda likvidliyin və maliyyələşdirmənin təmin edilməsi üçün planların hazırlanması;
- likvidlik əmsallarının normativ tələblərə uyğun olub-olmadığının izlənməsi.

Maliyyə Departamenti Cəmiyyətin biznes bölmələrindən onların maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin likvidlik göstəriciləri haqqında və proqnozlaşdırılan gələcək əməliyyatlarla və fəaliyyət növləri ilə bağlı digər proqnozlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında təfərrüatlı məlumatlar alır. Daha sonra Maliyyə Departamenti bütövlüklə Cəmiyyət üçün yetərli likvidliyi təmin etmək üçün tələb olunan qısamüddətli likvid aktivlərin adekvat portfelini təmin edir.

Maliyyə Departamenti gündəlik likvidlik mövqeyinin monitorinqini və həm normal, həm ən çətin bazar şəraitlərini əks edən müxtəlif ssenarilərlə mütəmadi likvidlik stress-testlərini aparır. Normal bazar şəraitində likvidlik mövqeyini əks edən likvidlik haqqında hesabatlar rəhbərliyə hər həftə təqdim olunur. Likvidliyin tənzimlənməsi ilə bağlı qərarlar Maliyyə Departamenti tərəfindən qəbul və icra olunur.

Aşağıdakı cədvəllərdə maksimal dərəcədə mümkün olan erkən ödəniş müddətinə əsasən maliyyə aktivləri, öhdəlikləri və kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə diskontlaşdırılmamış pul vəsaitlərinin hərəkəti təqdim olunur. Cədvəllərdə təqdim edilən cəmi məxaric müqavilələrdə nəzərdə tutulan maliyyə öhdəlikləri üzrə diskontlaşdırılmamış pul vəsaitlərinin hərəkətidir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin diskontlaşdırılmamış ödəniş müddətlərinin təhlili aşağıdakı kimidir:

	Tələb olunanadək və bir aydan az	1 aydan 3 ayadək	3 aydan 12 ayadək	1 ildən 5 ilədək	5 ildən çox	Cəmi ümumi məxaric	Balans dəyəri
Qeyri-derivativ öhdəliklər							
Borc alınmış vəsaitlər	665,995	351,862	182,129	71,252	-	1,271,238	1,111,585
İcarə öhdəliyi	1,518	3,036	13,662	12,072	-	30,288	27,291
Digər cari öhdəliklər	33,047	-	-	-	-	33,047	33,047
Cəmi qeyri-derivativ maliyyə öhdəlikləri	**700,560**	**354,898**	**195,791**	**83,324**	**-**	**1,334,573**	**1,171,923**

31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin diskontlaşdırılmamış ödəniş müddətlərinin təhlili aşağıdakı kimidir:

	Tələb olunanadək və bir aydan az	1 aydan 3 ayadək	3 aydan 12 ayadək	1 ildən 5 ilədək	5 ildən çox	Cəmi ümumi məxaric	Balans dəyəri
Qeyri-derivativ öhdəliklər							
Borc alınmış vəsaitlər	9,294	18,212	22,322	12,242	-	62,070	57,913
İcarə öhdəliyi	1,193	3,176	9,111	15,024	-	28,504	24,929
Digər cari öhdəliklər	24,339	-	-	-	-	24,339	24,339
Cəmi qeyri-derivativ maliyyə öhdəlikləri	**34,826**	**21,388**	**31,433**	**27,266**	**-**	**114,913**	**107,181**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan vəsaitlərin ehtimal olunan ödəniş müddətləri üzrə təhlili təqdim olunmuşdur:

	Tələb olunanadək və bir aydan az	1 aydan 3 ayadək	3 aydan 12 ayadək	1 ildən 5 ilədək	5 ildən çox	Gecikmiş (vaxtı keçmiş)	Cəmi
Qeyri-derivativ aktivlər							
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	20,269	-	-	-	-	-	20,269
Müştərilərə verilmiş kreditlər	155,680	308,374	1,130,176	644,963	-	926,379	3,165,572
Digər cari aktivlər	6,000	-	-	-	-	-	6,000
Cəmi aktivlər	**181,949**	**308,374**	**1,130,176**	**644,963**	**-**	**926,379**	**3,191,841**
Qeyri-derivativ öhdəliklər							
Borc alınmış vəsaitlər	521,019	350,190	175,385	64,991	-	-	1,111,585
İcarə öhdəliyi	1,504	2,966	12,672	10,149	-	-	27,291
Digər cari öhdəliklər	33,047	-	-	-	-	-	33,047
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**555,570**	**353,156**	**188,057**	**75,140**	**-**	**-**	**1,171,923**
Xalis mövqe	**(373,621)**	**(44,782)**	**942,119**	**569,823**	**-**	**926,379**	**2,019,918**
Məcmu xalis mövqe	**(373,621)**	**(418,403)**	**523,716**	**1,093,539**	**1,093,539**	**2,019,918**	

Cəmiyyətin 31 dekabr 2022-ci il tarixinə üç aydan az müddətə mənfi məcmu likvidlik boşluğu olmuşdur. Cəmiyyətin rəhbərliyi borcların ödəniş müddətinin uzadılması hesabına məcmu mənfi boşluğu aradan qaldırmağı planlaşdırır.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan vəsaitlərin ehtimal olunan ödəniş müddətləri üzrə təhlili təqdim olunmuşdur:

	Tələb olunanadək və bir aydan az	1 aydan 3 ayadək	3 aydan 12 ayadək	1 ildən 5 ilədək	5 ildən çox	Gecikmiş (vaxtı keçmiş)	Cəmi
Qeyri-derivativ aktivlər							
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	89,501	-	-	-	-	-	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər	482,597	802,438	752,999	291,165	-	15,345	2,344,544
Digər cari aktivlər	13,350	-	-	-	-	-	13,350
Cəmi aktivlər	**585,448**	**802,438**	**752,999**	**291,165**	**-**	**15,345**	**2,447,395**
Qeyri-derivativ öhdəliklər							
Borc alınmış vəsaitlər	8,701	17,288	20,925	10,999	-	-	57,913
İcarə öhdəliyi	915	2,744	7,315	13,955	-	-	24,929
Digər cari öhdəliklər	24,339	-	-	-	-	-	24,339
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**33,955**	**20,032**	**28,240**	**24,954**	**-**	**-**	**107,181**
Xalis mövqe	**551,493**	**782,406**	**724,759**	**266,211**	**-**	**15,345**	**2,340,214**
Məcmu xalis mövqe	**551,493**	**1,333,899**	**2,058,658**	**2,324,869**	**2,324,869**	**2,340,214**	

20 ŞƏRTİ ÖHDƏLİKLƏR

Məhkəmə iddiaları

Cəmiyyət fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq məhkəmə iddialarına və şikayətlərə məruz qalır. Rəhbərlik bu kimi iddia və şikayətlər nəticəsində yaranan maddi məsuliyyətin Cəmiyyətin maliyyə vəziyyətinə və ya gələcək əməliyyatların nəticələrinə ciddi mənfi təsir göstərməyəcəyini hesab edir.

Vergi öhdəlikləri

Azərbaycan Respublikasının vergiqoyma sistemi inkişaf etməkdə olduğuna görə bir çox hallarda aydın olmayan, ziddiyyətli və müxtəlif vergi orqanları tərəfindən fərqli qaydada təfsir edilən qanunvericilikdə tez-tez dəyişikliklərlə, rəsmi göstərişlərlə və məhkəmə qərarları ilə səciyyələnir. Vergilər sərt cərimələr və faiz yükləmələri tətbiq edən orqanlar tərəfindən yoxlanılır və araşdırılır.

Bir vergi ili, ümumən, üç növbəti təqvim ili müddətində vergi orqanları tərəfindən nəzarət üçün açıq qalır, lakin müəyyən hallarda bir vergi ili daha uzun müddətə açıq qala bilər.

Bu hallar Azərbaycanda digər ölkələrlə müqayisədə daha əhəmiyyətli olan vergi riskləri yarada bilər. Rəhbərlik bir sıra amillərin qiymətləndirilməsinə, o cümlədən vergi qanunvericiliyin təfsirinə və əvvəlki təcrübəsinə əsaslanaraq vergi öhdəlikləri üçün hesablaşmaların bütün açıq vergi illərinə görə adekvat olduğunu düşünür. Bununla belə, müvafiq orqanların şərhləri fərqli ola bilər və səlahiyyətli orqanlar öz şərhlərini həyata keçirməkdə müvəffəqiyyətli olarsa, bu maliyyə hesabatlarına təsiri əhəmiyyətli ola bilər.

21 ƏLAQƏLİ TƏRƏFLƏRLƏ ƏMƏLİYYATLAR

Əsas rəhbərlik heyətinin məvacibi

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə işçi heyəti ilə bağlı xərclərə daxil olan cəmi məvacib haqqında məlumat təqdim olunur:

	31 dekabr 2022-ci il	31 dekabr 2021-ci il
Əmək haqqı xərcləri və əlaqədar işçi mükafatları	42,267	43,432
Cəmi	**42,267**	**43,432**

Digər əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci tarixinə əsas rəhbərlik heyəti, ana şirkət və eyni ana şirkətin nəzarəti altında olan müəssisələrlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar və orta effektiv faiz dərəcələri təqdim olunmuşdur:

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	Əsas rəhbərlik heyəti	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %	Ana şirkət	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %
Müştərilərə verilmiş kreditlər	88,346	16	-	-	-	-

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə əsas rəhbərlik heyəti, ana şirkət və eyni ana şirkətin nəzarəti altında olan müəssisələrlə əməliyyatlar üzrə mənfəət və ya zərərə daxil edilmiş məbləğlər təqdim olunmuşdur:

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	Əsas rəhbərlik heyəti	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %	Ana şirkət	Orta effektiv faiz dərəcəsi, %
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,031	16	-	-	-	-

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə əsas idarə heyəti, ana şirkət və eyni əsas müəssisənin ümumi nəzarəti altında olan müəssisələrlə əməliyyatlar üzrə mənfəət və ya zərərə daxil edilmiş vəsaitlər aşağıdakı kimidir:

Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat	Əsas idarə heyəti	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Ana şirkət
Faiz gəliri	4,839	-	-
Digər gəlir	-	-	100

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə əsas idarə heyəti, ana şirkət və eyni əsas müəssisənin ümumi nəzarəti altında olan müəssisələrlə əməliyyatlar üzrə mənfəət və ya zərərə daxil edilmiş vəsaitlər aşağıdakı kimidir:

Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat	Əsas idarə heyəti	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Ana şirkət
Faiz gəliri	1,007	-	-
Digər gəlir	-	-	100

22 MALİYYƏ AKTİVLƏRİ VƏ ÖHDƏLİKLƏRİ: ƏDALƏTLİ DƏYƏR VƏ UÇOT TƏSNİFATLARI

Uçot təsnifatları və ədalətli dəyərlər

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri təqdim olunmuşdur:

	Amortizasiya edilmiş dəyər	Cəmi balans dəyəri	Ədalətli dəyər
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	20,269	20,269	20,269
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,165,572	3,165,572	2,963,365
Digər cari aktivlər	6,000	6,000	6,000
Cəmi maliyyə aktivləri	**3,191,841**	**3,191,841**	**2,989,634**
Borc alınmış vəsaitlər	1,111,585	1,111,585	1,111,585
İcarə öhdəliyi	27,291	27,291	27,291
Digər cari öhdəliklər	33,047	33,047	33,047
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**1,171,923**	**1,171,923**	**1,171,923**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri təqdim olunmuşdur:

	Amortizasiya edilmiş dəyər	Cəmi balans dəyəri	Ədalətli dəyər
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	89,501	89,501	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,344,544	2,344,544	2,317,847
Digər cari aktivlər	13,350	13,350	13,350
Cəmi maliyyə aktivləri	**2,447,395**	**2,447,395**	**2,420,698**
Borc alınmış vəsaitlər	57,913	57,913	57,913
İcarə öhdəliyi	24,929	24,929	24,929
Digər cari öhdəliklər	24,339	24,339	24,339
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**107,181**	**107,181**	**107,181**

Ədalətli dəyərin hesablamaları hesablama tarixinə maliyyə alətinin müstəqil kommersiya əməliyyatında tərəflər qismində çıxış edən məlumatlı şəxslər arasında mübadilə oluna bildiyi məbləğini təxmin etmək məqsədinə xidmət edir. Lakin qeyri-müəyyənlikləri və mühakimənin subyektivliyini nəzərə alaraq, ədalətli dəyər aktivlərin satışı və ya öhdəliklər üzrə hesablaşmanın aparılması çərçivəsində reallaşdırıla bilən dəyər kimi qəbul edilməməlidir.

Fəal bazarlarda dövriyyədə olan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri kotirovka olunmuş bazar qiymətlərinə və ya dilerin qiymət təkliflərinə əsaslanır. Cəmiyyət bütün digər maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini digər qiymətləndirmə üsulları vasitəsilə müəyyən edir.

Qiymətləndirmə üsullarının məqsədi ölçmə tarixinə bazar iştirakçıları arasında adi əməliyyat zamanı aktivi satmaq üçün alınan və ya öhdəliyi ötürmək üçün ödənilən qiyməti əks etdirən ədalətli dəyərin müəyyənləşdirilməsidir.

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Cəmiyyət ədalətli dəyərləri ölçərkən ilkin göstəricilərin əhəmiyyətliliyini əks etdirən aşağıdakı ədalətli dəyər iyerarxiyasından istifadə edir:

- 1-ci Səviyyə: Fəal bazarda eyni bir alət üçün aktiv bazar qiymətləri (nizamlanmamış).
- 2-ci Səviyyə: birbaşa (yəni qiymətlər kimi), ya da bilavasitə (yəni qiymətlərdən törəyən) müşahidə oluna bilən, 1-ci Səviyyəyə daxil edilmiş kotirovka olunan qiymətdən başqa digər ilkin göstəricilər. Bu kateqoriyaya aşağıdakı amillərdən istifadə etməklə qiymətləndirilən alətlər daxildir: analoji alətlər üçün fəal bazarda tətbiq edilən bazar qiymətləri; analoji alətlər üzrə kifayət qədər fəal hesab olunmayan bazarlarda tətbiq edilən qiymətlər; və ya bütün əhəmiyyətli ilkin göstəricilərin birbaşa, yaxud dolayısı ilə bazar məlumatlarından müşahidə oluna bildiyi digyy qiymətləndirmə üsulları.
- 3-cü Səviyyə: ilkin göstəricilər müşahidə oluna bilmir. Bu kateqoriyaya aid edilən alətlərin qiymətləndirmə metoduna müşahidə edilə bilən məlumata əsaslanmayan ilkin göstəricilər daxildir və müşahidə edilə bilməyən ilkin göstəricilər həmin alətin qiymətləndirilməsində əhəmiyyətli təsirə malikdir. Bu kateqoriyaya oxşar alətlər üçün kotirovka olunan qiymətlər əsasında qiymətləndirilən alətlər daxildir və bu zaman alətlər arasında fərqi əks etdirmək üçün mühüm müşahidə olunmayan tənzimləmələr və ya mülahizələr tələb olunur.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2022-ci il tarixinə ədalətli dəyərində ölçülməyən maliyyə alətlərini hər bir ədalətli dəyər ölçülməsinin təsnifləşdirildiyi ədalətli dəyər iyerarxiyasındakı səviyyə əsasında təhlil edir. Məbləğlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyərlərə əsaslanır:

	1-ci Səviyyə	2-ci Səviyyə	3-cü Səviyyə	Cəmi ədalətli dəyərlər	Cəmi balans dəyəri
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	20,269	-	-	20,269	20,269
Müştərilərə verilmiş kreditlər	-	2,963,365	-	2,963,365	3,165,572
Digər cari aktivlər	-	6,000	-	6,000	6,000
Cəmi maliyyə aktivləri	**20,269**	**2,969,365**	-	**2,989,634**	**3,191,841**
Borc alınmış vəsaitlər	-	1,111,585	-	1,111,585	1,111,585
İcarə öhdəliyi	-	27,291	-	27,291	27,291
Digər cari öhdəliklər	-	33,047	-	33,047	33,047
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	**1,171,923**	-	**1,171,923**	**1,171,923**

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2021-ci il tarixinə ədalətli dəyərində ölçülməyən maliyyə alətlərini hər bir ədalətli dəyər ölçülməsinin təsnifləşdirildiyi ədalətli dəyər iyerarxiyasındakı səviyyə əsasında təhlil edir. Məbləğlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyərlərə əsaslanır:

	1-ci Səviyyə	2-ci Səviyyə	3-cü Səviyyə	Cəmi ədalətli dəyərlər	Cəmi balans dəyəri
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	89,501	-	-	89,501	89,501
Müştərilərə verilmiş kreditlər		2,317,847		2,317,847	2,344,544
Digər cari aktivlər		13,350		13,350	13,350
Cəmi maliyyə aktivləri	**89,501**	**2,331,197**	-	**2,420,698**	**2,447,395**
Borc alınmış vəsaitlər	-	57,913	-	57,913	57,913
İcarə öhdəliyi	-	24,929	-	24,929	24,929
Digər cari öhdəliklər	-	24,339	-	24,339	24,339
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	**107,181**	-	**107,181**	**107,181**